

Stenografični zapisnik

jednajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 2. aprila 1892.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: Njega eksccelenca knezoškof dr. Jakob Missia, Janez Mesar, dr. Adolf Schaffer. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika X. deželno-zborske seje dne 31. marcija 1892. l.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 52. Poročilo deželnega odbora gledé Savskega mostu pri Krškem.
4. Priloga 53. Poročilo deželnega odbora o nadaljevanji in dovršenji zgradbe deželno-branske vojašnice v Ljubljani.
5. Priloga 54. Poročilo deželnega odbora gledé razdružitve občine Sv. Ožbald v dve samosvoji občini.
6. Priloga 55. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži proračun gledališkega zaklada za leto 1892.
7. Priloga 56. Poročilo deželnega odbora o zgradbi nove bolnice v Ljubljani.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za dovolitev rednih letnih podpor šolskim vrtnarjem.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo v namen splošne deželne razstave leta 1894. v Ljubljani.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Emila Klimek-a za podporo kot zdravnik v zdravišči na Bledu.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Franc Gostinčarja za podelitev ustanove svojemu slepemu sinu za obiskovanje zavoda za slepce v Lincu.
12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah okrajno-cestnih odborov v Postojni in Ilirski Bistrici gledé uvrstitve cestne proge od sv. Petra do Trnovega med deželne ceste.

Stenographischer Bericht

der eilften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 2. April 1892.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Johann Mesar, Dr. Adolf Schaffer. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der X. Landtags-Sitzung vom 31. März 1892.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.
3. Beilage 52. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Savebrücke bei Gurkfeld.
4. Beilage 53. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Fortsetzung und Vollendung des Baues der Landwehrkaserne in Laibach.
5. Beilage 54. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Trennung der Ortsgemeinde St. Oswald in zwei selbständige Ortsgemeinden.
6. Beilage 55. Bericht des Landesauschusses, womit der Vorschlag des Theaterfondes für das Jahr 1892 vorgelegt wird.
7. Beilage 56. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau des neuen Krankenhauses in Laibach.
8. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Bewilligung von regelmäßigen Jahressubventionen an Schulgärtner.
9. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention zur Veranstaltung der allgemeinen Landesausstellung im Jahre 1894 in Laibach.
10. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Districtsarztes Dr. Emil Klimek um Subvention als Curarzt im Curorte Beltes.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Franz Gostinčar um Verleihung eines Stipendiums an seinen blinden Sohn zum Besuche des Blindeninstitutes in Linz.
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Bezirksstrafenausschüsse von Adelsberg und Ilirisch Feistritz, betreffend die Einreihung der Straßenstrecke St. Peter-Dornegg in die Kategorie der Landesstraßen.

13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Čepljah, da se pusti sedanja deželna cesta med Brezovico in Čepljami.
 14. Ustno poročilo upravnega odseka glede delne preložitve Žužemberško-Kočevske okrajne ceste v Žužemberškem cestnem okraju (k prilogi 45.).
 15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Slavini, da deželni inženir izmeri novo cesto iz Slavine v Senožeče.
 16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Cerkljah, da se izvrše predpreiskave za zagradbo in uravnanje potoka Reke.
 17. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve mostu pri Zgornjem Kašlju med stavbe okrajnih cest in glede uravnanja Ljubljaniče nad mostom (k prilogi 46.).
 18. Ustno poročilo upravnega odseka glede deželnega zakona ob ugodnostih za nove stavbe s stanovanji za delavce (k prilogi 50.).
 19. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora: § 3. C. Zdravstvene reči; § 4. Deželne podpore.
 20. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Gustava Tönnies-a za odpis neke globe v zadevi zgradbe deželnega gledišča.
 21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Avgusta Jak-a, diurnista pri deželni zemljiško-odvezni komisiji, za podporo.
 22. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji društva „Pravnik“ v Ljubljani za takojšnjo izplačilo dovoljene podpore 500 gld.
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Tscheplach um Belassung der jetzigen Landesstraße zwischen Brestowitz und Tscheplach.
 14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit einer partiellen Correctur der Seifenberg-Gottscheer Bezirksstraße im Straßenbezirke Seifenberg (zur Beilage 45).
 15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Slavina um Vornahme der Vermessung der neuen Straße von Slavina nach Senojetzsch durch einen Landesingenieur.
 16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Zirklach um Vornahme der Vorarbeiten zum Zwecke der Verbauung und Regulirung des Rekabaches.
 17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der Einreihung der Brücke bei Oberkafschel unter die Objecte der Bezirksstraßen und Regulirung des Laibachflusses ober der Brücke (zur Beilage 46).
 18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses wegen Erlassung eines Landesgesetzes, betreffend die für Neubauten mit Arbeiterwohnungen zu gewährenden Begünstigungen (zur Beilage 50).
 19. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses: § 3. Sanitätsangelegenheiten; § 4. Landesunterstützungen.
 20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gustav Tönnies um Abschreibung eines in Theaterbauangelegenheiten verfallenen Pönales.
 21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des August Jak, Diurnisten bei der Grundlasten-Ablösungs-Landescommission, um Unterstützung.
 22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Vereines „Pravnik“ um sogleiche Auszahlung des bewilligten Betrages per 500 fl.

Seja se začne ob 10. uri 30 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 30 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda zapisnikarja prosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika X. deželno-zborske seje dné 31. marcija 1892.

1. Lesung des Protokollles der X. Landtagsitzung vom 31. März 1892.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik X. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der X. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Izročam prošnjo bolniškega in podpornega društva pomdénih uradnikov za Kranjsko v Ljubljani za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 52. Poročilo deželnega odbora gledé Savskega mostú pri Krškem.

3. Beilage 52. Bericht des Landesausschusses in Angelegenheit der Savebrücke bei Gurkfeld.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 53. Poročilo deželnega odbora o nadaljevanji in dovršenji zgradbe deželnobranske vojašnice v Ljubljani.

4. Beilage 53. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Fortsetzung und Vollen- dung des Baues der Landwehrkaserne in Laibach.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 54. Poročilo deželnega odbora gledé razdružitve občine Sv. Ožbald v dve samosvoji občini.

5. Beilage 54. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Trennung der Ortsgemeinde St. Oswald in zwei selbständige Ortsgemeinden.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

6. Priloga 55. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga proračun gledališkega zaklada za leto 1892.

6. Beilage 55. Bericht des Landesausschusses, womit der Vorschlag des Theaterfondes für das Jahr 1892 vorgelegt wird.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

7. Priloga 56. Poročilo deželnega odbora o zgradbi nove bolnice v Ljubljani.

7. Beilage 56. Bericht des Landesausschusses, betreffend den Bau des neuen Krankenhauses in Laibach.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Prestopimo k 8. točki dnevnega reda, to je:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za dovolitev rednih letnih podpor šolskim vrtnarjem.

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Bewilligung von regelmäßigen Jahres- subventionen an Schulgärtner.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Dné 29. februvarija t. l. je bila sklicana enketa pri deželnem šolskem svetu v Ljubljani, katera se je posvetovala o sedanjih razmerah šolskih vrtov in o pospeševanju šolskega vrtnarstva. Pri tej priliki se je poudarjalo, da dežela žrtvuje vsako leto primerno svoto za pouk v kmetijstvu na naših ljudskih šolah. Pa ta pouk v kmetijstvu že iz tehničnih razlogov ne more lahko biti praktičen, med tem ko je teoretični pouk težaven in sam po

sebi brez posebne koristi. Tembolj uspešen je pouk v vrtnarstvu, kjer se da praktično podpirati s pomočjo šolskega vrta in enketa se je izrekla, da se mora najbolj pospeševati ta stroka, kajti od pouka v vsem kmetijstvu se sploh ne da mnogo pričakovati. Pouk se vrši v nadaljevalnih šolah po jedenkrat ali dvakrat na teden in dotičnim učiteljem se dajejo za to remuneracije iz normalno-šolskega zaklada, kjer je za pouk v kmetijstvu letos na primer ustavljenih 1600 gld. Da je mnogo učiteljev, ki poučujejo v kmetijstvu, je naravno, ker jih mora vabiti tista nagrada, ki je sicer tako mala, da je res gola ironija, kakor sem že omenil pri razpravi o proračunu normalno-šolskega zaklada. Enketa je uvaževala vsa ta vprašanja in je prišla do sklepa, da bi kazalo pospeševati le pouk v vrtnarstvu in tu postaviti posebne norme glede kakovosti šolskih vrtov in glede remuneracij, katere bi se imele deliti za ta pouk. Sprejeti sta bili dve glavni točki in sicer, da bi bilo dobro: 1.) določiti natanko od strani c. kr. deželne šolskega sveta, kakšen in kakov mora biti obdelani šolski vrt na Kranjskem, da se ga prišteva uzornim in 2.) da se šolskim vrtnarjem, ki so naredili, oziroma ki vzdržujejo tak vrt, pripozna redna letna remuneracija v znesku 36 gld. in sicer do preklica, to je, dokler je vrt uzoren, oziroma dokler so podpore v ta namen na razpolaganje.

Finančni odsek se je bavil s tem vprašanjem in je bil soglasno mnenja, da gre pritrtdi temu nasvetu. Glede svote, katera se ima uporabiti, z ozirom na razmere normalno-šolskega zaklada ni imel povoda zvišati sedanjega kredita, temveč ozirati se je le na onih 1600 gld., ki so letos že sprejeti. Sicer pa bode v prvih letih mogoče shajati s tem zneskom, ker se ni tako hitro nadejati veliko uzornih šolskih vrtov. Če bode visoki deželni zbor pozneje uvidel, da bode treba povišati ta kredit, bode to gotovo storil v korist in prospah šolskega vrtnarstva.

Čast mi je torej priporočati v imenu finančnega odseka sledeče:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, izposlovati pri slavnemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da se

1.) določi natanko kakšen in kakov mora biti obdelan šolski vrt na Kranjskem, da se ga prišteva uzornim; in

2.) da se šolskim vrtnarjem (učiteljem), ki so naredili, oziroma ki vzdržujejo tak vrt, pripozna letna redna remuneracija v znesku 36 gld. in sicer do preklica, to je, dokler je vrt uzoren, oziroma dokler je podpora za pouk v kmetijstvu, ki znaša sedaj po nastavku v proračunu normalno-šolskega zaklada 1600 gld. — na razpolaganje“.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrde temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 9. točki, to je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo v namen splošne deželne razstave leta 1894. v Ljubljani.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. kranjischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention zur Veranstaltung der allgemeinen Landesausstellung im Jahre 1894 in Laibach.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Občni zbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske je soglasno sklenil v l. 1893., prirediti v proslavo stoinpetindvajsetletnice družbenega obstanka splošno deželno gospodarsko, gozdarsko in obrtno razstavo.

V ta namen pomnožil se je glavni odbor kmetijske družbe z zastopniki deželne odbora, visoke c. kr. deželne vlade, mestnega zastopa ljubljanskega, kranjske hranilnice, trgovinske in obrtne zbornice, obrtne društva in drugih poklicanih faktorjev, in pretresaval vprašanje, kedaj se ima napraviti ta razstava. Sklenil je pri posvetovanji, katero se je vršilo pred nekoliko dnevi, da se priredi ta razstava v Ljubljani pa ne že leta 1893. temveč šele 1894, ker bodo takrat že otvorjene dolenjske železnice in bode vsled tega velikemu delu prebivalstva naše dežele lažje mogoče obiskati razstavo, nego če bi se morali poslužiti sedanjih prometnih sredstev. Drug razlog pa je bil ta, da bi bil do prihodnega leta tudi čas nekoliko prekratek, med tem ko bode do l. 1894. lahko mogoče zvršiti vse potrebne priprave. Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe se je na podlagi tega posvetovanja obrnil do visokega zastopa dežele Kranjske s prošnjo, da naj podpira podjetje s kolikor mogoče izdatno subvencijo.

Vprašanje, kedaj se bode priredila razstava, za nas ne more biti merodajno, ampak gledati nam je na to, kak pomen ima razstava, in potem, če se pokaže, da je podpora vredna, mora se podpirati tudi iz deželnih sredstev. Glavni dve točki pri vsem vprašanji ste: prvič program, obseg razstave in in drugič troški. Kar se tiče programa, dovoljeno mi bodi, označiti ga v nekoliko širjih potezah. Osnovni odbor tudi finančni odsek je uvaževal ta momenta, in misli, da se ima ta razstava postaviti na najširšo podlago, deti v najširši okvir. Kazati ima ta razstava popolno podobo gospodarskega in kulturnega razvitka v onih mejah, kakor jih dajo geografične in etnografične meje naše kronovine.

Nikdo ne bode tajil, da so pojmi o našem gospodarskem razvitku in o našem kulturnem stanju celó med nami domačini še nekako temni, še bolj pa pri naših sosedih in v tujini. (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Saffje: „Tako je!“) Temu je kriva tista nebržnost, potem pa tista naša malodušnost, ker ne poznamo naših sil, ne poznamo naravnih sredstev, katere ima dežela naša na razpolaganje.

Iz tujine gledajo na nas z nekimi deloma naravnimi, deloma pa tudi umetno vpeljanimi predsodki, in vender ima naša dežela toliko naravnih moči v sebi, da bi bila zmožna podreti vse te predsodke. Če pogledamo le na specialitete v obrtniji, reči moramo, da so se jako hvalevredno pokazale pri rastavah v sosednih kronovinah. Ni mi treba naštevati posameznosti, imena Domžale, Tržič, Kočevje s svojo lesno obrtjo, Idrija, Ribnica so znana in globokeje doli, v Črnomaljskem okraji imate hišno obrt, katera je vredna, da se stavi na stran hišni obrti hrvatski, ki je na Zagrebski izložbi vzbudila toliko pozornosti. Če si mislimo to razstavo v takem širokem okviru, treba segati na one dele našega razvitka, ki najbolj kažejo napredek naše kronovine in treba segati tudi v prvo njeno dobo. Jaz menim prazgodovinske znamenitosti, potem pa zopet izvode sedanje pridnosti, sedanjega razvitka našega rodu. Pa če si na eni strani ogledamo prazgodovinske stvari, potem opozarjal bi, kar se tiče umetnosti in slovstva mimo grede na nek važen predmet. Ne morem si lepšega misliti nego izložbo del družbe svetega Mohorja od njenega početka sem. Morebiti se mi bode reklo, da družba sv. Mohorja ni kranjska; ona je obče slovenska, pa na Kranjskem ima največje število članov in bila je s početka ustanovljena za Kranjsko. Gotovo bi bila specialiteta ta predmet, ki bi jasno kazala naš duševni razvitek, ki je tak, kakoršnega se nahaja malokje.

V tem je označen v kratkem okvir in tudi potreba razstave. Posledica je očitna; mi pričakujemo od razstave moralen dobiček, namreč povzdignila se bode samosvest našega prebivalstva, če dobi pred oči podobo našega razvitka, vzdignila se bode delavnost in pridnost in na drugi strani se bodo omajali in zadušili predsodki, kateri se v tujini goje o nas.

V drugi vrsti se nam je ozirati na troške, katere bode provzročila razstava in tu mi je bolj tesno pri srci, ker ne morem govoriti o bolj natančnih svotah. V poučenih krogih misli se, kakor se mi je povedalo, da bodo troški znašali okolu 50.000 gld.

Toda ker že po principu nobena razstava ne more računati ravno z dobičkom, tudi tukaj troški ne pridejo tako v poštev, govoril pa bi o faktorjih, kateri bodo pomagali v to, da se troški razstave pokrijejo. Privatni prostovoljni doneski se skorej ne bodo mogli v poštev vzeti in ravnotako tudi plačila izložnikov za prostore ne bodo mogla biti visoka, kajti izložniki se ne smejo preveč obremeniti, pač pa se more in sme pričakovati velik dohodek od vstopnic. Vstopnina bi se sicer ne smela višje nego na 20 kr. določiti. Recimo, da bode razstava trajala okroglo 70 dni, to je dobra 2 meseca, namreč: pričela bi se v začetku avgusta in trajala še prve dni oktobra, recimo torej 70 dni in vzemimo, da bode vsak dan 1500 obiskovalcev, imamo po tem računu dohodka od vstopnin 21.000 gld. Ta račun se mi vidi utemeljen in jako trden. Finančni odsek misli, da naj bi dežela dovolila podporo 15.000 gld., to bi bilo torej skupaj 36.000 gld. Preostalo bi nepokritih stroškov še 14.000 gld. in ti bi se gotovo pokrili de-

loma od visoke vlade, od katere smemo vedno pričakovati podpore, ker se je poljedelsko ministerstvo pokazalo že mnogokrat jako darežljivo nasproti kranjski deželi, — deloma pa od kranjske hranilnice, katera še nikdar ni pozabila namena, katerega ima po svojih pravilih, in dalje s prispevkom mesta Ljubljanskega, katero bode v prvi vrsti imelo dobička od te razstave. Ako pa je zagotovljenih še teh 14.000 gld., mislim, da lahko že bolj pogumno gleda v bodočnost dotični odbor, kateri je vzel delo v roke.

Finančni odsek si je bil svest pritrditve vse visoke zbornice, če predlaga, da naj se za razstavo zagotovi deželni prispevek v znesku 15.000 gld. Ob jednomu delu se je pa večini finančnega odseka potrebno, da se v prihodnjem zasedanji predloži visokemu zboru natančen proračun o troških in dohodkih. Predlog, katerega imam čast zastopati v imenu finančnega odseka, glasi se:

Visoka zbornica naj sklene:

„Deželni zbor izreka, da je pripravljen, deželno razstavo, ki se ima napraviti leta 1894., podpirati z deželnim doneskom 15.000 gld., ob enem pa naroča deželnemu odboru, da od kmetijske družbe preskrbi potrebne načrte in program te razstave s proračunom vse potrebščine in pokritja ter ga v prihodnjem zasedanji predloži deželnemu zboru“.

(Odobranje na levi in v centru. — Beifall links und in Centrum.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel oglasil se je k besedi.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! Der Finanzausschuss beantragt, dass der hohe Landtag seine Bereitwilligkeit erklären möge, den Betrag von 15.000 Gulden der von der kranjschen Landwirtschaftsgesellschaft in Vorschlag gebrachten, für das Jahr 1894 projectirten allgemeinen Landesausstellung als Subvention zu widmen. Es handelt sich dabei, wie der Herr Berichterstatter eingehend dargelegt hat, um eine allgemeine Ausstellung und als Anlass zu derselben soll die 125jährige Feier der Gründung der Landwirtschaftsgesellschaft dienen. Auf den ersten Blick mag es nicht für jedermann überzeugend erscheinen, dass die Landwirtschaftsgesellschaft berufen sei, in erster Reihe eine Landesausstellung und in weiterer Reihe eine allgemeine Landesausstellung zu organisiren, während wir es allerdings vollkommen begreiflich finden würden, wenn, wie bei verschiedenen anderen Gelegenheiten, eine landwirtschaftliche Ausstellung veranstaltet werden und wenn die Feier des 125jährigen Bestandes dieser Gesellschaft hiezu einen vollkommen geeigneten Anlass bieten würde. Wenn nun die landwirtschaftliche Gesellschaft sich trotzdem berufen fühlt, zu einer derartigen allgemeinen Ausstellung die Initiative zu ergreifen und allen Anforderungen zu entsprechen, die im Rahmen einer derartigen, sehr weit gedachten, weit gezogenen Ausstellung an sie gestellt werden können; wenn sie, um dieser Aufgabe vollständig zu genügen, innerhalb ihrer

eigenen Organisation die Mittel besitzt, dann wünsche ich ihr Glück dazu. Ich bezweifle aber, daß sie hiezu die Mittel besitzt und bin vollständig überzeugt, daß sie nicht in der Lage ist, mit eigenen Mitteln eine derartige Ausstellung zu organisiren, welche dem Lande zur Ehre gereichen und dem Zwecke entsprechen würde, welchen sie anstrebt.

Die Aufgaben einer allgemeinen Ausstellung und die Zwecke, die damit verbunden sind, sind große, schöne und bedeutende Zwecke, zu deren Erreichung es des einträchtigen Zusammenwirkens aller Elemente ohne Ausnahme bedarf und keine Gesellschaft allein, der nur eine spezielle Aufgabe gestellt ist, mag sie noch so ausgezeichnet sein, mag sie eine noch so große Anzahl von Mitgliedern aufweisen, ist in der Lage, einer solchen Aufgabe zu genügen. Wenn der Staat eine ähnliche Aufgabe auf sich nimmt — wie wir wissen, hat er für die Ausstellung in Chicago eine allgemeine Betheiligung ins Auge gefaßt, — da hat er sich nicht damit begnügt, innerhalb seiner eigenen Arbeitskräfte, aller Ministerien und aller seiner Organe die Angelegenheit in Angriff zu nehmen, sondern er hat eine Commission eingesetzt, die sich aus den verschiedensten Kreisen und Berufen zusammen setzt. In dieser Form allein ist es möglich, einer solchen Aufgabe zu entsprechen. Wenn also der Staat selbst mit seinen reichen Mitteln nicht in der Lage ist, einer solchen Aufgabe allein sich gewachsen zu zeigen, dann werden die verehrten Herren Mitglieder der Landwirtschaftsgesellschaft, zu denen zu zählen ich selbst die Ehre habe, mir verzeihen, wenn ich behaupte, daß die Landwirtschaftsgesellschaft eine zu schwere Aufgabe übernimmt und diese in jener wünschenswerten Weise, die man fordern muß, zu lösen nicht im Stande ist. Daß diese Besorgnis nicht ungerechtfertigt ist, dürfte aus der einfachen Prüfung der Vorlage, die jetzt in Verhandlung steht, sich ergeben.

Von Seite der Landwirtschaftsgesellschaft wird im Prinzip ausgesprochen, daß die Ausstellung im Jahre 1894 anlässlich der Eröffnung der Untertrainer Bahnen veranstaltet werden möge, es wird aber über die Aufgaben, welchen diese Ausstellung dienen soll, in der Eingabe so gut wie nichts gesagt. Wir verdanken allerdings den interessanten Ausführungen des Herrn Berichterstatters ein viel klareres und umfassenderes Bild, als die Eingabe selbst es geboten hat. Nach diesen Ausführungen eröffnet sich allerdings eine Perspektive, die weit, vielleicht zu weit reicht, wenn sie den Rahmen einer Landesausstellung nicht überschreiten soll, einer Ausstellung, dies ist betont worden, die nicht außerhalb des Landes Anhaltspunkte suchen und die nicht etwa fremden, politischen Zwecken dienen soll. Wenn nun aber von Seite der Landwirtschaftsgesellschaft die Hauptsache, das Programm und die Organisation der ganzen Sache, bis jetzt nicht ins Auge gefaßt wurden, sondern nur ein Theil des finanziellen Programmes, dahin zielend, das Land zu einer Beitragsleistung zu bestimmen, dann muß ich gestehen, daß nach meiner Auffassung die Vorarbeiten, bevor die Gesellschaft mit einem solchen Antrage an den hohen Landtag herantreten dürfte, nicht genügend sind. Mit einem so mangelhaften Programme, oder eigentlich ohne Programm und ohne ernstlich durchdachte Organisation ist die Durchführung von solchen Projecten unmöglich, in voraus gerichtet und verurtheilt.

Wollen die Herren etwas Ernstes, Gediegenes schaffen, dann müssen andere Wege eingeschlagen werden, auf diesem Wege ist das vorgestreckte Ziel nicht zu erreichen.

Nun hat der verehrte Herr Berichterstatter die Frage nicht nur vom Standpunkte der Organisation und des Programmes, sondern, wie dies ganz richtig und nothwendig ist, auch vom Standpunkte der finanziellen Mittel, die für die Durchführung zur Verfügung stehen, beleuchtet. Bezüglich des Programmes, sagte ich, hat die antragstellende Gesellschaft keine Anhaltspunkte gegeben, wohl aber hat der Herr Berichterstatter dies gethan. Im großen und ganzen kann ich seinen Ausführungen zustimmen, muß aber gleich bemerken, daß er in seinen Ausführungen die Hauptsache, welche die Antragsteller im Auge haben mußten, vollständig übergegangen hat; er hat von der landwirtschaftlichen Ausstellung mit keinem Worte gesprochen, sondern nur von der Hausindustrie, von jenen Producten und Specialitäten, welche wir in Domzale, Neumarkt, Idria u. s. w. antreffen, Specialitäten, die, wenn ich ihn recht verstehe, auf industriellem, nicht auf landwirtschaftlichem Gebiete zu suchen sind. Ich glaube, daß er im Interesse der Antragsteller selbst darauf hinweisen müßte, daß auch die landwirtschaftliche Ausstellung noch in dieses Programm einzubeziehen wäre, um den Vater dieses Kindes wenigstens irgend eine Paternitätsberechtigung zu geben. Ich will mich bei diesem Anlasse über die Organisation nicht weiter auslassen, nachdem weder von Seite der Antragsteller noch von Seite des Herrn Berichterstatters über diesen Punkt gesprochen wurde, möchte aber im Interesse der Sache nur das eine mir zu bemerken erlauben, daß ein ähnlicher Vorgang, natürlich reducirt auf unsere Verhältnisse, auch bei der Organisation der Landesausstellung beobachtet werden müßte, wie dies von Seite des Staates gegenüber einer Weltausstellung geschieht. Es wäre vor allem eine Commission einzusetzen bestehend aus allen Factoren, welche für den Erfolg einer derartigen Ausstellung Garantien bieten. Ich glaube, daß diese Vorbedingung einer jeden erfolgreichen Ausstellung bis jetzt übersehen wurde und auch in der Besprechung, die auf Anregung der Landwirtschaftsgesellschaft neulich darüber stattgefunden hat, keine Berücksichtigung erfahren hat, weil zu eng begrenzte Kreise in diese Berathung einbezogen wurden, um von den angeedeuteten, unerlässlich erforderlichen Vorbedingungen und deren Erfüllung sprechen zu können. Es müßte, ich wiederhole es, alles aufgeboten werden, um eine Verständigung aller Elemente und Kreise, ohne Rücksicht auf irgend einen politischen Beigeschmack herbeizuführen und so eine allen berechtigten Wünschen entsprechende und den Interessen des Landes dienliche Ausstellung zu ermöglichen. Nachdem dies bisher nicht geschehen ist, glaube ich, daß dies vor allem zu geschehen hätte, und daß dann auf Grundlage einer derartigen Vorbesprechung sowohl bezüglich des Programmes als auch bezüglich der Organisation sich Männer finden würden, die geeignet wären, eine derartige Ausstellung zu insceniren und mit befriedigenden Erfolge durchzuführen. Dies bezüglich der ersten Seite der Frage wegen des Programmes und der Organisation der Ausstellung.

Die zweite Seite ist die finanzielle. Die finanzielle Seite ist für den hohen Landtag heute von ausschlaggebender Bedeutung, weil dem hohen Landtage in erster

Linie der directen Antrag vorliegt, für die Ausstellung einen Beitrag von 15.000 Gulden in Aussicht zu stellen, und zweitens weil ebenso wohl erwogen werden muß, ob alle finanziellen Mittel für die Durchführung dieser Aufgabe überhaupt gesichert sind, als auch die Frage nicht übersehen werden darf, ob aus einer derartigen Beteiligung des Landes nicht außer Verhältnis stehende Opfer nachträglich für das Land erwachsen. Nach diesen drei Richtungen seien mir noch einige wenige Worte gestattet. Wenn der verehrte Herr Berichterstatter die Summe, welche die Ausstellung kosten würde, mit 50.000 Gulden approximativ bezeichnen zu können glaubt, so glaube ich dem gegenüber nicht fehlzugehen, wenn ich die Meinung ausspreche, daß eine solche Ausstellung, in diesem großen Rahmen ausgeführt, mindestens doppelt so viel kosten wird und daß jeder andere Voranschlag die Gefahr großer Enttäuschung in sich birgt. Wollen wir eine Ausstellung veranstalten, welche Ethnographie, Naturgeschichte, Industrie, Landwirtschaft u. s. w. u. s. w., kurz alles, was das Land bietet, in sich vereinigt, so machen wir diese meiner Ansicht nach nicht mit 50.000 Gulden, sondern werden dafür unbedingt 100.000 Gulden brauchen. Dies bezüglich der Kosten im allgemeinen.

Wenn man an ein solches Unternehmen schreitet, glaube ich, hat man die Pflicht zu fragen, wie diese Kosten gedeckt werden, denn der Erfolg einer Ausstellung liegt auch darin, daß für die Kosten derselben unter allen Umständen im voraus Vorsorge getroffen wird und dieselben dann auch ohne Schwierigkeit ihre Bedeckung finden. Nichts ist peinlicher, nichts schlimmer, als wenn ein finanzieller Mißerfolg zum Schlusse unerquickliche Abrechnungen zur Folge hat, wie dies die Erfahrung an vielen Orten bewiesen hat. Die Bereitwilligkeit jeder Art ist vor der Ausstellung, wo Hoffnungen verschiedenster Art erweckt werden, in der Regel sehr groß, nach der Ausstellung, wenn Enttäuschungen eingetreten sind, ist von einer Opferwilligkeit nichts mehr zu spüren. Diese Gesichtspunkte, meine Herren, müssen wir strenge im Auge behalten, wenn wir uns nicht täuschen wollen. Es wird demnach erwünscht sein, daß wir, bevor wir einen Beschluß fassen, die bestimmte Erwartung aussprechen, daß uns die Landwirtschaftsgesellschaft den Nachweis erbringt, sie sei in der Lage über die Bedeckung der Kosten der Ausstellung zu disponiren. Dieser Beweis ist bisher nicht nur nicht erbracht, sondern auch nicht angetreten worden, vielmehr hat die Landwirtschaftsgesellschaft es für zweckmäßig erachtet, die Lösung des finanziellen Problems in anderer Weise in Angriff zu nehmen, nach einer Methode, die dahin geht, daß die Haupttheilnehmer aufgefordert werden, ihre Namen auf die Liste der Subscribenten zu stellen, und sie erwartet dann, es würden sich, durch jene angeregt, bedeutende Nachfolger finden, die das Unternehmen fördern werden.

Nun glaube ich, meine Herren, daß dies für die Interessen des Landesfiscus kein erwünschter Vorgang ist; aber auch nicht für das Ausstellungsunternehmen selbst. Wenn die Ausstellung das kostet, was sie kosten muß, wenn sie das leisten will, was man von ihr erwartet, dann wird der Beitrag von 15.000 Gulden, wenn dieser apodictisch als das letzte Wort des Landes gelten soll, kaum ein genügender sein und der hohe Landtag wird zu entscheiden haben, ob eine größere

Beisteuer des Landes möglich und den finanziellen Mitteln des Landes entsprechend ist und geleistet werden kann. Aber ich besorge, daß wir, wenn wir heute dem Antrage, wie er vorliegt, zustimmen, ein Präjudiz für die Landesfinanzen schaffen, denn wenn heute das Land den Betrag von 15.000 Gulden votirt, so übernimmt es damit die moralische Verpflichtung, die Landesausstellung ins Leben treten zu lassen, wenn nicht geradezu ins Leben zu rufen, was aber auch geschehen könnte. Wird das Land sich dafür engagirt haben, daß in Jahre 1894 eine Ausstellung stattzufinden habe und hat es 15.000 Gulden ohne Programm, ohne Organisation und Voranschlag votirt, dann ist es fast nicht zu vermeiden, daß das Land die moralische Verpflichtung übernimmt, für alle Kosten, die nicht bedeckt werden, aufzukommen. (Ugovor na levi. — Widerspruch links.) Ich besorge das und wenn einmal ein Deficit da ist und niemand anderer es deckt, dann glaube ich nicht, daß jemand unter uns sitzt, der diese Schuld nicht bezahlen wird. Die Ausstellung ist eine Landesausstellung und die Kosten derselben müssen gedeckt werden. Das alles ist nun leicht zu vermeiden. Es liegt ja keine Gefahr im Verzuge, führen wir das Unternehmen auf solider Basis durch, mache man ein Programm, einen Kostenüberschlag, versichere man sich der Beiträge, dann meine Herren, — Sie hegen ja keine Zweifel über die Intentionen des hohen Landtages und sind überzeugt, daß er sich nicht ausschließen wird, — dann trete man später mit dieser Forderung an den hohen Landtag heran, nicht aber heute. Sie werden nichts verfäumen, aber die Ausstellung auf eine gesunde Grundlage stellen! Das ist dasjenige, was ich Ihnen, ich wiederhole es, dringend im Interesse des Landes und der Ausstellung selbst empfehle.

Es sind verschiedene Einnahmsquellen bezeichnet worden, welche der Ausstellung zugute kommen werden; es ist auf die Platzmiete hingewiesen, aber auch bemerkt worden, daß daraus kaum ein nennenswertes Einkommen resultiren werde. Ich theile die Meinung des Herrn Berichterstatters, daß dieser Factor zu entfallen habe; unsere Aussteller werden nur in den seltensten Fällen auf eigene Kosten ausstellen, sondern man wird ihnen bedeutende Subventionen geben müssen, damit sie ausstellen und das kostet viel Geld. Die Entrees sind mit 20.000 bis 21.000 Gulden berechnet worden und wenn ich den Herrn Berichterstatter richtig verstanden habe, ist dieser Berechnung die Annahme zu Grunde gelegt worden, daß während einer 70tägigen Dauer täglich 1500 Personen die Ausstellung besuchen werden. Meine Herren, das ist eine Täuschung! Ich glaube, daß keiner von Ihnen annimmt, daß an Wochentagen, wo kein Zudrang stattfindet, die Ausstellung 1500 Besucher anweisen wird, das ist für die vorliegenden Verhältnisse eine außerordentliche Zahl, ich glaube nicht daran, sondern bin der Ansicht, daß die Entrees geringer sein werden und wir werden, wie ich bereits im Finanzausschusse betonte, darauf sehen müssen, daß sehr viele freie Entrees gewährt werden, denn der Besuch der Ausstellung ist viel wichtiger, als die Einnahmen. Wir müssen Wert darauf legen, daß alle diejenigen, die aus der Ausstellung Belehrung schöpfen können, auch in die Lage gesetzt werden, ohne Entree Belehrung zu schöpfen und die Ausstellung unentgeltlich zu besuchen. Die Subvention des Staates wünsche ich in dem größten

Ausmaße; der Staat wird nicht nur dem Lande, er wird, glaube ich, auch sich selbst nützen, wenn er die Kenntnis unseres Landes in weitere Kreise verbreitet und ich stimme mit dem Herrn Berichterstatter vollkommen überein, wenn er sagte, daß diese Kenntnis nicht genügend verbreitet und daß es im Interesse des Landes gelegen ist, diesem Zwecke durch die Ausstellung Rechnung zu tragen.

Nach allen diesen Ausführungen glaube ich, daß wir, wenn wir den Zweck ernstlich und im besten Einvernehmen erreichen wollen, am besten thun, wenn wir dem Beschlusse des Finanzausschusses, wie er ihn beantragt, unsere Zustimmung nicht erteilen, sondern wenn wir uns dahin vereinigen, daß der Landesausschuß beauftragt wird, im Einvernehmen mit der Landwirtschaftsgesellschaft in der nächsten Session ganz entsprechende, reichlich überlegte, wohl motivirte Anträge über diesen Gegenstand dem hohen Hause vorzulegen.

In diesem Sinne und zu diesem Zwecke erlaube ich mir hiemit folgenden Antrag zu stellen:

Das hohe Haus wolle beschließen:

„Die Petition der Landwirtschaftsgesellschaft, die Ausstellung von 1894 betreffend, wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage abgetreten, die Landwirtschaftsgesellschaft einzuladen, ein detaillirtes Programm der projectirten Ausstellung und den Entwurf eines Organisationsstatutes mit einem möglichst genauen Kostenvoranschlage unter Nachweis der Bedeckung aller Kosten, sowie eines entsprechenden Garantiefondes in Vorlage zu bringen und darüber dem Landtage in der nächsten Session Bericht zu erstatten und entsprechende Anträge zu stellen“.

Ich erlaube mir diesen Antrag dem hohen Hause zur Annahme zu empfehlen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Strangulirungsantrag!“)

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo predlog gospoda poslanca ekscelence barona Schwegel-na, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Povše se je oglasil k besedi.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Častiti gospod neposredni predgovornik mi daje povod, da sem se oglasil k besedi. Odkritosrčno moram reči, da me je predlog njega ekscelencije gospoda barona Schwegelna nekoliko osupnil, kajti častiti gospod poročevalec sam se je v imenu finančnega odseka na vse potrebno že oziral, ker predlaga, da se danes visoka zbornica le principijelno izreče, da je pripravljena podpirati osnovo splošne deželne kmetijske in obrtnijske razstave, ob jednem pa, naj stavi to podporo odvisno od predloge natančnega proračuna in nadrobnega načrta in programa. Njega ekscelencija gospod baron Schwegel je posebno poudarjal, da ne smatra, da bi bila kmetijska družba sama zmožna, osnovati in srečno zvršiti tako imenitno deželno razstavo. Njega ekscelenciji in sploh visoki zbornici naznanjam, da

je moj predlog v kmetijski družbi bil oni, ki je meril na to, da se zastopniki raznih korporacij v deželi sklicéjo v posvetovanje, in prošnja, katera je došla visoki zbornici, bila je sklenena v dotičnem skupnem posvetovanji raznih korporacij, ki bi bile poklicane v sodelovanje pri tem splošno važnem podjetji. V tem skupnem zastopu sedita dva deželna odbornika, gospod poslanec dr. Vošnjak in tudi zastopnik našega veleposestva gospod dr. Schaffer. Dalje so poklicani in sodelujejo mnogi odborniki kranjske kupčijske in obrtnijske zbornice, zastopniki glavnega mesta Ljubljanskega, in menim, da bode gotovo tudi visoka c. kr. vlada rada poslala svojega zastopnika, kateri bode z dobrim svetom podpiral zadevo, ki je tako eminentne važnosti. V tem oziru je torej že nekoliko preskrbljeno za srečno rešitev tega uprašanja. Zagotavljati pa smem, da je od vseh teh korporacij pomnoženi odbor sklenil, pomnožiti se še po članovih drugih korporacij, od katerih sme upati, da bodo kmetijski družbi v pomoč prihiteli pri rešitvi tako važnega uprašanja.

Glede tega, da se do danes še ni predložil natančen program in načrt in dalje preudarek troškov, menim, akoravno nisem poklican govoriti v imenu kmetijske družbe in govorim kot zastopnik dežele Kranjske, da se nad tem ne bi smeli spodtikati. V osnovalnem odboru se je pri posvetovanji, katerega so se udeležili tudi zastopniki deželnega odbora, trgovske in obrtne zbornice in mesta Ljubljanskega, sklenilo, da se imajo vsi dotični faktorji, od katerih se je zanašati na kako podporo, uprašati in naprositi, da se izrečejo, ali so za osnovo take deželne razstave in ali hočejo prispevati s primerno podporo. Gotovo mi bode te vsi častiti gospodje tovariši priznali, da bode osnovalnemu odboru šele, kadar se bodo razne korporacije izrekle, v koliki meri hočejo prispevati v to podjetje, mogoče določiti program in načrt. Kadar bode odbor vedel, toliko podpore zagotovil je blagohotno visoki deželni zbor, toliko visoka vlada oziroma visoko poljedelsko in trgovinsko ministerstvo itd., potem bode osnovalni odbor imel priliko, posvetovati se nadalje o stvari in sestaviti natančen program, načrt in proračun. Tudi ravnateljstvo kranjske hranilnice se je nekako principijelno izreкло, da hoče podpirati to domovinsko podjetje. Zaradi tega naj bi se danes visoka zbornica izrekla, koliko podpore je pripravljena dovoliti, kajti skrb gledé tega, da bi se morebiti ne ravnalo pravilno, odpade s tem, da sta v osnovalnem odboru kot delegata dva gospoda deželna odbornika, katera bodeta že skrbela za potrebno kontrolo. Mislim, da ne moremo imeti boljše kontrole, nego da sodelujeta dva deželna odbornika in vestno vršita svojo nalogo v prid zastopa. (Odobrovanje na levi in v centru. — Beifall links und im Centrum.)

Častiti gospod poslanec ekscelence baron Schwegel je tudi omenil, da je gospod poročevalec gledé razstave govoril le bolj o obrtniji in o splošnem kulturnem napredku, pa le malo o kmetijstvu, z drugimi besedami, uprašal je, kaj bode korist te razstave? Tu moram navesti nek izrek, ki me je nekaj silno zabolél. O kranjski deželi — tudi častiti gospodje veleposestniki ste sinovi kranjske de-

zele — reklo se je ne Dunajski razstavi od visokih mož, da je na prednjem mestu le še pred Dalmacijo in Bosno. Gospoda moja, smelo trdim da bode kranjska razstava na čast deželi in morebiti celo boljše uspela, nego lanska zagrebška razstava, pokazati je le že enkrat treba moči in sile, katerih ima naša dežela več nego jih imajo tam doli. (Odobranje na levi. — Beifall links.) Čas je, da se tujcem pokaže, kaj imamo, in čas je, da se preprečijo one zaničevalne sodbe, katere se gojé o nas. Gospoda moja, pomislite, kako očividno se je na Gorenjskem zboljšala in povzdignila živinoreja po subvencijah kmetijske družbe. Kako ceno je imela živina poprej, sedaj pa je kmetijstvo že toliko napredovalo, da pridejo trgovci iz Bavarske, Würtemberške, Tirolske in drugod, in krava, ki je nekdanj stala 50 do 60 gld., proda se dandanes za 120 do 130 gld. Tudi sadjereja se je močno vzdignila in kaj v tej stroki zmoremo, pokazala je pred nekoliko leti ona mala a izborna razstava v Ljubljani. Celó v Gradci in v drugih nemških mestih sem slišal o nji najlaskavejše sodbe. Povzdignila pa se bode sadjereja še veliko bolj, ako bode zagotovljen izvoz našega sadja, v to svrhu pa je treba, da tujci zvedó, kjé dobé blagó, da jim pokažemo, kaj zmore naša dežela. Nemci, posebno Würtemberžanski kupci, prihajajo že sedaj v veliki množini kupovat naše sadje.

Tudi gledé gozdnih pridelkov nismo zadnji in zmoremo veliko. V tem oziru obračam se v prvi vrsti do častitih gospodov veleposestnikov, naj bi se gospodje zavedali svoje domovinske dolžnosti in sodelovali na čast svoje domovini in na čast veleposestvu samemu. (Odobranje na levi in v centru. — Beifall links und im Centrum.)

Kar se tiče finančnega vprašanja, ima njega ekscelencija gospod baron Schwegel prav, da zahteva, naj se poda natančen troškovnik, predno se izplača denar. Kadar bode šlo za denar, preudarjali bodo vsi faktorji stvar resno in tudi kmetijska družba ne bode postopala lahkomišeljno, vsaj vsi vemo, da ravna vedno v ponos in v čast cele dežele. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Predno končam, dovoljena mi bodi le še kratka opazka gledé skrbi gospoda poslanca ekscelence barona Schwegelná, da bi se eventualni primanjkljej moral pokriti iz deželnih sredstev, mislim, da je v tem oziru nepotrebna prevelika skrb. Vse važne korporacije v deželi sodelujejo — ne vem, katero bi še poklicali — sodelujejo odlični možje in vneti za duševni in materijalni napredek naše dežele, končno pa menim, da se bodo tudi našli domoljubni možje, kateri bodo podpirali nekak garancijski zaklad. Upam, da bode takrat na podlagi natančnih financijelnih podatkov tudi častiti gospod poslanec ekscelencija baron Schwegel naklonjen temu podjetju in izrekel željo, da naj tudi častiti gospodje veleposestniki pokažejo, da imajo vneto srce za čast in blagor skupne naše domovine kranjske. (Živahno odobranje na levi in v centru. — Lebhafter Beifall links und im Centrum.)

Poslanec Svetec:

Častita gospoda! Dovolite mi, da spregovorim le nekoliko besed. Mislim, prvo uprašanje je to,

hočemo li razstavo ali ne, in če preudarimo to, kar je govoril častiti gospod poročevalec in za njim ekscelencija gospod baron Schwegel, mislim, da je splošno mnenje to, da naj se napravi razstava. Ako smo pa enkrat te misli, da se ima razstava napraviti, potem nastane uprašanje, s čim in kako troške pokriti, zakaj, moja gospoda, prvo je treba vedeti, s čim se bode napravila razstava. Mislim, najprej zahtevati natančen načrt, kako da se bode napravila, to je skorej prezgodno zahtevanje. Najprej moram vendar vedeti, koliko mi je sredstev na razpolaganje, po teh sredstvih se bode ravnal tudi moj načrt, kajti ako so sredstva mala, tudi ne morem napraviti Bog ve kako velikanskega načrta. Zahtevanje, da se ima najprej predložiti čisto natančen načrt, je torej prezgodno. Ravno tako je prezgodno zahtevanje, da se nam mora podati že sedaj natančen račun o pokritji, posebno kakor zahteva ekscelencija gospod baron Schwegel, da naj se najprej natančno izkaže, kako se bodo troški pokrili in izkaže še poseben garancijski fond. Zraven tega pa on odreka, da bi visoki zbor že sedaj dovolil gotovo svoto. Častita gospoda, brez tega dovoljenja — ker je vendar visoki deželni zbor jeden glavnih skladateljev za pokritje troškov — brez tega dovoljenja, moja gospoda, je naravnost nemogoče, že sedaj izkazati natančno pokritje troškov, kajti to bi bil filius ante patrem. Mislim, visoki zbor naj izpregovori prvi svojo besedo, koliko on dovoli, ker se bodo po tem gotovo tudi ravnali drugi faktorji in mislim, da drugi faktorji ravno čakajo na besedo deželnega zbora, kajti ako ta manjka, potem drugi faktorji ne bodo imeli uzroka, brigati se za to reč. Po mojih mislih pa nikakor ni res, da deželni zbor s tem, če on že sedaj določi gotovo svoto, prevzame neko garancijo za pokritje tudi vseh drugih troškov. To je po mojih mislih, častita gospoda, napačno mišljenje, zakaj če deželni zbor izreče: toliko in toliko dam, potem vsak ve, da več ne more zahtevati; če bi pa kdo rekel: deželni zbor je dal 15.000 gld., torej je odgovoren za vse druge troške, potem bi bil deželni zbor za nje odgovoren v vsakem primerljeji, tudi ako dovoli 10.000 gld. ali le 5000 gld., ako se iz njegovega dovoljenja izvaja zavezanost za vse troške. Ta logika je po mojih mislih popolnoma napačna.

Torej, moja gospoda, ako je res naša želja, da se napravi razstava, ako je naša želja, da se to koristno podjetje precej sedaj sproži in da precej začnejo delati vsi tisti faktorji, kateri bodo pripomagali, da se podjetje deželi na korist in čast zvrši, potem naj deželni zbor že sedaj precej izreče svojo besedo in dovoli primerno svoto ter tako, rekel bi, sproži, da se začnejo skladati troški za podjetje. Jaz bodem torej podpiral predlog slavnega finančnega odseka. (Živahno odobranje v centru in na levi. — Lebhafter Beifall im Centrum und links.)

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec Kersnik:

Z velikim zadovoljstvom konstatujem, da se principijelno proti napravi te razstave, kakor je nameravana, ni ugovarjalo od nobene strani. Tudi mirne besede in stvarni pomisleki ekselence gospoda poslanca barona Schwegelna (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Nikar se mu ne prilizuj!“) so me utrdile v prepričanji, da se nam je zanašati na znatno podporo tudi od strani onih gospodov, ki zastopajo veleposestvo. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: „Vederemo!“) Le nekoliko mi gre ugovarjati pomislekom, katere je navajal častiti gospod predgovornik z one (desne — rechts) strani. Skliceval se je na to, da nisem omenil, da bode razstava gospodarska, kmetijska in gozdarska. Jaz le konstatujem, da sem to omenil koj v pričetku svojega govora, da se mi pa pozneje ni videlo potrebno, tega še jedenkrat naglašati, kajti hotel sem le opozarjati na posebnosti, tega pa, kar se mi je videlo samo po sebi razumljivo, nisem hotel ponavljati.

Drug moment, katerega je naglašal častiti gospod predgovornik, bil je ta, da v osnovalni odbor niso bili povabljeni vsi faktorji, kakor bi bil on to želel. Ta zbor pa je le pripravljalni odbor, pravi osnovalni odbor se bode še pozneje konstituval. Kar se pa tiče uspeha, nimam nikake dvombe, da ne bode izvrsten.

Opozarjam Vas le na sadjarsko razstavo, katera se je vršila skorej enakim potom; obseg je bil seveda manjši, ali uspeh je bil velikansk.

Poleg kmetijskih razstavljalcev sodelovali so pa tam tudi ti plemeniti gospodje z desne strani — opozarjam na lepo razstavo častitega gospoda barona Apfaltrerna in poleg nje vzvišenega gospoda knezoškofa itd.; vsem krogom je bilo samo v mislih, da pokažejo, kaj imamo in znamo v naši deželi.

Gledé financijelnih pomislekov gospoda poslanca barona Schwegelna priznavam pač, da so uvaževanja vredni, ali če dovolimo teh 15.000 gl., dežela in prvi vrsti ne prevzame nobene garancije (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuklje: „Nobene!“), o tisti moralni zaveznosti pa bi danes najraje ne govoril; ker se je pa stvar že omenila, ne bodem tajil, da neka moralna zavezanost res obstoji, s čemer pa nočem podreti razstave, kajti mislim, da pogled na mogoč uspeh ali nedostatek pri razstavah sploh ne more biti merodajen in torej tudi nam ne gledé naše razstave. Gospoda moja, nekaj podpore moramo dati v ta namen, v to smo moralno zavezani, dajmo torej to podporo že danes, kajti koliko lažje bode potem kontrirati kmetijski družbi in drugim sodelujočim faktorjem.

In še nekaj. V izpeljavah in v predlogu ekselence gospoda barona Schwegelna se mi vidi nekako protislovje. On je poudarjal, da želi veliko državno podporo, na drugi strani pa se protivi predlogu finančnega odseka, kajti kaj pomeni njegov predlog? Odklonimo prošnjo za sedaj, potisnimo celo stvar na dolgo klop. (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuklje: „Tako je!“) Pa če mi tako ravnamo, ali smemo

potem računati na državno podporo? (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuklje: „Tako je!“)

Končno dovolite mi častiti gospodje tovariši še neko kratko zgodovinsko reminiscenco. Večkrat mi prihaja na misel, da sem čital v Dimitzu, da je bil nekdanj nad velikimi vrati te hiše, kjer zborujemo, v kamen vsekani napis: „Aere ordinum Carnioliae“. Ta napis so napravili kranjski stanovi, ko so sezidali hišo sinovom dežele naše, ki so se hoteli posvetiti vedi in učenosti. Kranjski stanovi so prispevali takrat k tej stavbi in v spomin svoje darežljivosti dali so napraviti z zlatimi črkami omenjeni napis. Med tistimi stanovskimi zastopniki bili so tudi pradedje peterih gospodov, ki sede na oni (desni — rechts) strani te zbornice. V spomin bi jim klical tiste lepe besede in sklepal z željo, da bi bilo mogoče, ko bodemo l. 1894. otvorili svojo razstavo, napisati na portal razstavnega prostora vnovič še bolj pomenljiv napis: „Aere omnium ordinum Carnioliae“. S to željo sklepam in priporočam le še jedenkrat predlog finančnega odseka.

Deželni glavar:

Prestopimo na glasovanje. Glasovati je v prvi vrsti o predlogu njega ekselencije gospoda poslanca barona Schwegelna.

Prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Ni sprejet; glasovali bodemo sedaj o predlogu finančnega odseka in prosim gospode, ki pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 10. točki dnevnega reda, to je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Emila Klimek-a za podporo kot zdravnik v zdravišči na Bledu.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Districtsarztes Dr. Emil Klimek um Subvention als Curarzt im Curorte Beldes.

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! In der letzten Session hat der hohe Landtag den Beschluss gefasst, dem Curarzte in Beldes eine Subvention im Betrage von 200 fl. aus Landesmitteln zu bewilligen. Diese Subvention steht mit der Stellung des Curarztes aus dem Grunde in einem gewissen Zusammenhange, weil bei der Bestellung des Districtsarztes für Beldes nur aus dem Grunde eine niedrigere Gehaltskategorie ins Auge gefasst wurde, weil man von der Voraussetzung ausgieng, dass entweder die Gemeinde selbst, oder aber der Curvorstand die Ergänzung dieser Bezüge leisten würde. Aus der von dem gegenwärtigen Districtsarzte Dr. Emil Klimek an den hohen Landtag gerichteten Eingabe ist jedoch ersichtlich, dass seit dem Ende des vorigen Jahres eine

derartige Subvention ihm nicht mehr weder aus Landes- noch aus anderen Mitteln zukommt und dafs er sich demnach in einer finanziell ungewöhnlich ungünstigen Lage befindet. Es ist von Seite des hohen Landtages wiederholt anerkannt worden, dafs die Bestellung eines Curarztes in Weldeš schon aus dem Grunde eine Nothwendigkeit sei, weil die hohe Regierung bei jenem Anlasse, als sie Weldeš zum Curorte erhob, ausdrücklich die Bedingung gestellt hat, dafs ein ständiger Curarzt in Weldeš angestellt werden müsse. Weil nun bei den geringen Bezügen, welche an dem theueren Orte dem gegenwärtigen Districtsarzte zugewiesen sind, die Gefahr nahe liegt, dafs die Stelle nicht besetzt werden könnte, wodurch der Character des Curortes selbst in Gefahr käme, hat sich der Finanzausschufs dahin ausgesprochen, dafs unter allen Umständen der Betrag von 200 fl. zur Verfügung gehalten werden müsse, um die Bezüge des Districtsarztes, falls dieselben nicht von anderer Seite eine entsprechende Ergänzung fänden, aus Landesmitteln auf den Betrag von mindestens 800 fl. zu erhöhen. Im Auftrage des Finanzausschusses bin ich daher in der Lage, dem hohen Landtage den Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Der Betrag von 200 fl. zur eventuellen Ergänzung der Bezüge des Curarztes in Weldeš ist in die Ausgabe des Landesfondes pro 1892 einzustellen und der Landesauschufs wird ermächtigt, die erbetene Subvention nach Maßgabe der einzuholenden Information zu bewilligen“.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 11. točki, to je:

11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Franc Gostinčarja za podelitev ustanove svojemu slepemu sinu za obiskovanje zavoda za slepce v Lincu.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Franz Gostinčar um Verleihung eines Stipendiums an seinen blinden Sohn zum Besuche des Blindeninstitutes in Lincz.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki zbor! France Gostinčar, delavec v Gostinci v župniji Dolski, ima slepega sina, kateri je obiskoval zavod za slepe v Lincu od 14. decembra l. 1880. do 13. julija 1889, torej skorej 9 let, in je tam, kakor je razvidno iz priloženega spričevala, jako dobro napredoval posebno v muziki. Priučil se je glasovirju in orgljam in ima tudi v ročnih delih dober uspeh. Jože Gostinčar je sedaj 19 let star.

Ko je izstopil iz zavoda za slepe, hodil je po svetu okoli, je musiciral in mati ga je vodila. Mati je sedaj na smrtni postelji, oče pa mora preskrbljevati še dva fanta in hčerko ter dela v kamnolomu, da si prisluži nekoliko novcev. Vsled tega je fant brez vsake podpore. Ker je pa, kakor se je slišalo iz ust gospodov, ki ga poznajo, jako nadarjen muzik, torej je upati, ako bi bil še jedno leto v zavodu v Lincu, da se bode toliko izvežbal v orgljanji, da bode potem dobil mesto orglarja pri kaki cerkvi.

Gledé na veliko bedo tega slepega mislil je finančni odsek, da je dolžnost naša, nekoliko zanj skrbeti in zaradi tega predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželnemu odboru se naroča, izposlovati pri visoki c. kr. deželni vladi podelitev ustanove slepemu Jožetu Gostinčarju iz Gostinc v svrhu enoletnega obiska zavoda za slepe v Lincu“.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 12. točki, to je:

12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah okrajno-cestnih odborov v Postojni in Ilirski Bistrici gledé uvrstitve cestne proge od sv. Petra do Trnovega med deželne ceste.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Bezirksstraßenausschüsse von Adelsberg und Ilirisch Feistritz, betreffend die Einreihung der Straßenstrecke St. Peter-Dornegg in die Kategorie der Landesstraßen.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor! Okrajna cestna odbora v Postojni in Ilirski Bistrici prosita: Naj visoki deželni zbor sklene, da se cestna črta, koja vodi od Sv. Petra do Trnovega skozi vasi od Sv. Petra namreč: skozi Radohovo vas, Parje, Drskovče, Zagorje, Knežak, Sambije do Trnovega, uvrsti med deželne ceste.

Omenjena proga ceste je bila do leta 1864. v vrsti med državnim cestam; in ta proga meri od Sv. Petra do Trnovega kakih 16 kilometrov.

V tisti dobi so okolnosti nastale, da se je od Sv. Petra do Trnovega zgradila nova državna cestna proga ob vodi Reka, skozi vas Bitinje, koja cestna proga pa mora biti kakih 8 kilometrov daljša, nego je bila prejšna državna cestna proga skozi gori omenjene vasi.

V isti dobi je omenjena ta cestna proga bila uvrščena med okrajne skladne ceste, kojoj pa seveda mora vse skozi prebivalstvo citiranih okrajev vzdrževati. Ako tudi je, smelo rečeno, več rabljena, nego ona na novo napravljena državna cesta radi njene skrajšane lege, rabljena je več nego za 80% več, nego ta na novo napravljena državna cesta. Ta na novo napravljena državna cesta rabi le nekterim prebivalcem Bistriškega okraja, koji bivajo najbolj na jugu istega, in posestnikom, ki bivajo ob vodi Reka.

Ta cestna črta pa od Sv. Petra skozi tako imenovano Pivko, skozi vasi Radohavas, Parje, Drskoče, Zagorje, Knežak, Šembije, Trnovo je za kakih osem kilometrov krajša od one zdaj na novo napravljene državne ceste do Trnovega, kar dokazuje tehnični dokaz.

Ta cestna proga ima v Radohovi vasi dotiko ali zvezo z cestami skozi vasi Truje, Klének, Paljčje in Turšiče z tako imenovanimi občinskimi cestami, in zraven ima zvezo z grajščinsko cesto kneza Windischgrätza. Z občinskimi cestami ima ta cestna proga zvezo dalje v Parjak, Drskovčah in Zagorji. V Knežaku ima ta cestna proga zvezo z občinskimi cestami občine Juršiče, Bač, Koritnice in dalje ima ta cestna črta zvezo v Knežaku z grajščinsko cesto kneza Schönburg-Waldenburga grajščine Schneeberg, namreč iz Knežaka leži ta cestna črta imenovane grajščine Schneeberg bolj na levo južni črti od Knežaka skozi Mašun, Leskovodolino ter tam pride na okrajno cestno črto Lož-Presil. Torej je tukaj dokazano, da ta cestna proga veže z vsemi južno-hrvatskimi okrajnimi in državnimi cestnimi progami.

Znano je vseskozi, da iz teh velikanskih gozdov grajščine kneza Windischgrätza, posebno iz gozdov grajščine kneza Schönburg-Waldenburga se prevažata silnega lesa in oglja, koji materjal pa na teretnih vozovih prelazi ves to cestno progo namreč od Knežaka, ali v Bistrico ali v Sv. Peter, in od Radohavasi in družih že imenovanovanih vasi pa ravno tako. To cestno črto prelazijo tudi teretni in drugi vozovi iz južne Kranjske dežele, ki vozijo njihove pridelke v Reko, radi toliko skrajšane lege. Iz vsih teh podatkov se lahko razvidi, da je ta cestna proga od Sv. Petra skozi imenovane vasi do Trnovega morala priti v reven stan zaradi prevelikanske rabe teretnih vozov, posebno se pa iz vsega razvidi, da dohodki za vzdrževanje te cestne črte samega Bistriškega okraja ne odgovarjajo, torej na vsaki način imela bi biti všteta deželni cestam.

Legi dotične cestne proge nahaja se pa z precejšnjimi strmcí (klanci) počeniš od Parji do vrha tako imenovanega Globovnika.

Cela lega od Sv. Petra skozi navedene vasi do Trnovega mogla bi meriti okoli 16 kilometrov, od kojih pripade 2½ kilometra v nadzorstvo cestnemu odboru Postojinskemu.

Ako bi se pa dotični strmcí (klanci) zravnali ali ovrgli, nahajalo bi se pa tistega terena kakih 6 kilometrov in bi cestna proga potem prišla naj manj za 2 kilometra krajša od sedanje in ne bi bilo potreba Globovnika zravnati ali ometati.

Ako bi se Globovnik tam zravnal, stal bi veliko svoto denarja, in zraven bi vsi drugi strmcí ali klanci vender še ostali, kajti za Globovnik trebalo bi precejšnjega odkupila, ker se ni mogoče njiv in travnikov izogniti. Ako bi se pa vsi strmcí počeniš v Parjah do vrha Globovnika zravnali, bi po povprečnem računu vse delo, in kar bi odkupila trebalo, za 6% več stalo, nego če bi se sam Globovnik zravnal.

Ravne in lepe cestne črte olepsujejo deželo in dokazujejo, da je ljudstvo v njej izobraženo in delalno, dostikrat se je pa že iz časnikov razvidelo, da je ta cesta od Sv. Petra do Trnovega, odkar ni več državna, zelo zanemarjena, kar je pa tukajšnje prebivalce žalilo, ker njeni dohodki iz enega okraja troškom odgovarjati ne morejo.

V zimskem času nastanejo velikanski zametje in njih odprava stalo bi precej denarja in ker tega storiti mogoče ni, zaostane promet in poštna zveza.

Cestna odbora Bistriški in Postojinski prosita visoki deželni zbor naj blagovoli enoglasno skleniti, da naj se ta cestna črta od Sv. Petra skozi Radohavas, Parje, Drskovce, Zagorje, Knežak, Šembije do Trnovega uvrsti med deželne ceste in da vže tekoče leto odpošlje se deželni tehnik na lice mesta“.

Ta prošnja je gotovo taka, da se o nji še ne more definitivno sklepati.

Želi se tu, da bi se nekdanja državna cesta sprejela mej deželne ceste, in sicer s progo, ki je dolga celih 16 kilometrov.

Koliko bodo stale deželne ceste, o tem sedaj še nemamo prave skušnje. Prej kot ne pa bodo troški ogromni. Tudi ni znano, kake važnosti za promet je ta cesta, le toliko vemo, da se je vseh okrajnih cest v obeh okrajih že 28% sprejelo mej deželne ceste. O takih in enakih prošnjah moralo se bode prav previdno postopati.

Zategadelj predlaga upravni odsek:

Visoki deželni zbor naj sklène:

„Predležeča prošnja odstopi se deželnemu odboru, da vse potrebno poižvé in potem ali deželnemu zboru predloži dotični načrt zakona, ali pa, če bi se mu to ne videlo umestno, prošnjo reši po svoji lastni razsodnosti“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovovolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 13. točki, to je:

13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Čepljah, da se pusti sedanja deželna cesta med Brezovico in Čepljami.

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeinde-

antes in Tschepelach um Belassung der jetzigen Landesstraße zwischen Bresowitz und Tschepelach.

Poročevalec Kersnik:

Upravni odsek se je posvetoval o prošnji županstva v Čepljah, da se pusti sedanja deželna cesta med Brezovico in Čepljami; pa ker se mu je znanilo, da utegne še tekom tega zasedanja priti ravno o tem uprašnji predlog deželnega odbora, sklenil je predlagati, da se prošnja za sedaj odstopi deželnemu odboru, ki jo bode predložil ob jednom z dotičnim svojim predlogom.

Predlagam torej, da se prošnja odstopi deželnemu odboru.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Daljna točka je:

14. Ustno poročilo upravnega odseka gledé delne preložitve Žužemberško-Kočevske okrajne ceste v Žužemberškem cestnem okraji (k prilogi 45.).

14. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit einer partiellen Correctur der Seisenberg-Gottshäer Bezirksstraße im Straßenbezirke Seisenberg (zur Beilage 45).

Poročevalec dr. Tavčar:

Občinski zastop trga Žužemberk in ondotni okrajni cestni odbor prosita, da bi se dovolila preložba strme okrajne ceste, ki vodi od krškega mosta kneza Turjaškega po strmini navpik do glavnega trga v Žužemberku.

Deželni odbor sprejemši dotično prošnjo ukazal je, da se vrše poizvedbe in dogotovijo potrebni načrti in proračuni. Dotična dela zvršil je inženir Valka, poplačal jih je pa do cela deželni odbor.

Iz proračunov in načrtov razvidno je sedaj, da je proga, koja naj se preloži, dolga 280 metrov. Nova proga, ki naj se po preložbi ustanovi, pa bi bila dolga 620 metrov. Proračuneni troški znašajo vsega skupaj celih 7448 gld. 27 kr.

Od tega zneska odpade na zemljišča, ki bi se morala odkupiti 2511 gld. 36 kr., na dela sama pa 4936 gld. 9 kr. Za 620 metrov dolžine so to stroški, ki so vsekako prav zelo zdatni! Deželni odbor predlaga v svojem poročilu, da naj se v preložbo okrajne ceste po napravljjenih načrtih privoli, in da naj se v isti namen dovoli deželna podpora 3000 gld.

Upravni odsek, ali vsaj njega večina pa se v svojo žalost s tem predlogom ni mogla strinjati. In to ne iz sledečih razlogov:

Če vzamemo letno poročilo v roke, poučimo se s § 6., da so finančne razmere okrajnega cestnega odbora v Žužemberku kolikor mogoče tužne. Da je mogel v postavni stan spraviti deželne ceste, najel je cestni odbor pri Kočevski hranilnici posojilo 1500 gld. Za leto 1890. moral je torej pobirati doklado celih 25%, kar je gotovo skrajna meja, do koje sme seči ta ali oni cestni odbor.

Ker pa neposredni davki celega okraja ne dosežejo niti 16.000 gld. je jasno, da se tudi s tako doklado le toliko doseže, da se pokrijejo redni izdatki vsakega leta. Če bi se torej v tem slučaju tudi privolila deželna podpora 3000 gld., je jasno, da bi cestni okraj Žužemberški ostalih 4448 gld. 27 kr. ne mogel zmagati, vsaj sedaj ne, ko se že itak bori z velikimi finančnimi težavami. Omenjeni okraj bi vzlic deželni podpori uprašavne zgradbe dognati ne mogel, ali bi se pa moral tako zadolžiti, da bi moral vrsto let pobirati neznosno cestno priklado. Že iz tega razloga se okrajnemu cestnemu odboru priporoča, da naj projektovano preložbo za toliko časa odloži, da bode svoje denarske razmere poboljšal in uredil. Sicer se pa okraj itak ne more pritoževati, da ga dežela zanemarja. Iz letnega poročila je vidno, da je ta okraj že leta 1890. dobil deželne podpore 3300 gld., in da je razven okraja Velkolaškega v istem letu prejel največ deželne podpore. Važno je tudi uprašanje, kako bode Dolenjska železnica vpljivala na to cesto. Morda postane pozneje manj važna za promet. Mogoče pa je tudi, da se bodo morale vse ob železnici ležeče ceste na podlagi enoletnega načrta urediti. In takrat pride itak tudi ta cesta na vrsto. Ne kaže torej, da bi se že sedaj odobril tako drag projekt, zategadelj nasvetujem v imenu upravnega odseka:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Deželni zbor sprejemši v vednost poročilo deželnega odbora sklene, da se nasvetovana preložba Žužemberško-Kočevske okrajne ceste od kneza Turjaškega Krškega mostu do glavnega trga v Žužemberku na podlagi predloženih načrtov za sedaj ne odobri.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež oglasil se je k besedi.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Ker sem bil v upravnem odseku referent tega predmeta in zavzermal stališče, iz katerega sem stavil predlog, kateri je bil ravnotak, kakor predlog deželnega odbora, namreč da naj visoki zbor dovoli prispevek za preložitev te ceste, in ker je ta moj predlog v upravnem odseku padel, treba se mi zdi, da se za svoje načelo še jedenkrat oglašim in iz tega načela, katero sem zastopal v upravnem odseku, vnovič stavim nek nasvet, kateri,

akoravno ni kongruenten prejšnjemu mojemu predlogu, vender utegne bolj ustreči neki živi potrebi. Tukaj se gre za oni del v zakonu ob uvrstitvi cestá z dné 2. aprila 1866. leta pod točko 51 b. navedene Žužembersko-Kočevske okrajne ceste od mostu čez Krko do glavnega trga v Žužemberku. Ta del je res pravi monstrum, ki presega gledé strmine tudi Bruneško cesto in hvala Bogu, sedaj že zapuščeno Bogenšperško cesto. Strmina znaša 18 colov od seznaja. (Poslanec Šuklje: — Abgeordneter Šuffje: „25⁰/o!“) Na tej cesti vidijo se lahko dan na dan žalostni prizori, da se ali zvrne kak voz, ali da po zimi drči do mostu nazaj, ali da se v kljub 4 ali 6 kratne priprege muči živina. Promet se vsled tega silno podraži in obtežuje in vender ga je čez to strmino vedno veliko, ker je tam jedina zveza med obema Krškima bregovima. Ker je na jedni strani, namreč na desni, veliko obširnih gozdov, katerih lastniki pa stanujejo večinoma na levem bregu, vidi se vsak dan mnogo vozov, naloženih z gozdnim pa tudi kupčijskim blagom, vidijo se slavnoznani Ambruščani, ki so kot živinorejci na dobrem imenu in vrh tega ima Žužemberski trg zvezo po tej cesti od mostu na onkraj Krke, kjer so mlini. Nadalje se nahaja 20 km od trga kraj, kjer se bode kmalu napravila železniška postaja. Mislim, da je ta promet, kakor sem ga popisal, že v sedanjem času minimum, kadar bode pa zgrajena železnica, ga bode še veliko več. Še bodo imeli tam obširnih gozdov, še bodo prebivalci nosili žito v mlin in še bodo Ambruščani čez ta jedini most v tisti okolici priganjali živino.

Okrajno-cestni odbor se nahaja v veliki zadregi, ker bi bila v prvi vrsti njegova naloga, skrbeti za preložitev. Da je okrajno-cestni odbor skrbel za svojo nalogo, razvidi se iz vseh letnih poročil. Kakor je omenil častiti gospod poročevalec, dobil je neko posojilo, pa tisto je vestno in pravočasno vrnil in mislim, da bojazen častitega gospoda poročevalca ni utemeljena, če je rekel, da bi veliko let prešlo, predno bi mogel okrajno-cestni odbor vrniti dotično posojilo. Na strani 147. letnega poročila vidite, da je cestni odbor Žužemberski za vzdrževanje cest leta 1890. moral pri Kočevski hranilnici izposoditi si 1500 gld., kateri dolg je precej v drugem letu povrnil. Tudi iz izkaza na strani 168. letnega poročila ne morem videti, da je to kaj pomenljivo, da je dobil leta 1890. 3300 gld. subvencije od dežele, kajti tudi to je pojasneno v letnem poročilu od leta 1890., potem v prejšnjem in v letnem poročilu sedanjega zasedanja. Leta 1882. na primer dobil je subvencijo v znesku 3000 gld., ampak le za zgradbo ceste med Laščami in Smuko (Langenthon). Potem je dobil leta 1883. posojila 3000 gld., katero je pošteno nazaj plačal; leta 1890. dobil je pa jedino le 300 gld. subvencije za deželne ceste, pa ne za okrajne ceste. Mislim torej, da pri vsem tem, da je Žužemberski okraj tako zapuščen in reven, okrajno-cestni odbor spolnuje svoje dolžnosti in razume tudi svojo nalogo in tudi sedaj, kadar bode prišlo uprašanje, odkodi naj pokrije še ostale troške, bodemo videli in se prepričali, da si bode hitro vedel pridobiti še ostali znesek 4400 gld., kakor je poprej

dobil posojilo pri Kočevski hranilnici in pri deželi sami. Razvidno je iz letnega poročila, da okrajno-cestni odbor Žužemberski pobira 25⁰/o za cestne potrebščine, rečeno je pa v letnem poročilu tudi, da je s tem prišel do zaklada, iz katerega je vrnil deželi posojilo 1500 gld., ob jednom pa plačeval svoje potrebščine kot okrajno-cestni odbor. Če mu damo sedaj prispevka 3000 gld., smemo upati, da bode precej začel skrbeti za to, kar se njemu postavi za pogoj dovolitve te podpore in to nameravam v svojem predlogu, kateri se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Okrajno-cestnemu odboru v Žužemberku se dovoli za delno preložitev okrajne ceste v Žužemberku po preloženem načrtu svota 3000 gld. iz deželnega zaklada, katera je izplačati, kadar bodejo prosilci dokazali, da je zagotovljeno tudi pokritje ostalih stroškov.“

Prosim torej, da se o mojem predlogu razpravlja in glasuje.

Deželni glavar:

Prosim gospode, kateri podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Papeža, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Svetec ima besedo.

Poslanec Svetec:

Častita gospoda! Izprosil sem si besedo v ta namen, da podpiram predlog, katerega je ravnokar stavil častiti gospod tovariš dr. Papež. Podpiram ga tem laglje, ker se ta predlog po mojih mislih sklada z mišljenjem visoke zbornice; zakaj v zadnji seji je gospod poslanec Šuklje prav s toplimi besedami priporočal preložitev te ceste z ozirom na Dolnjsko železnico in visoka zbornica je njegovemu razlaganju pohvalno pritrdila.

Predlog gospoda poslanca dr. Papeža pa tudi ne nasprotuje predlogu upravnega odseka, zakaj upravni odsek sam pripoznava potrebo te preložitve in on samo za sedaj odklanja prošnjo okrajno-cestnega odbora Žužemberskega in to z ozirom na veliko obloženje tega okraja s cestnimi troški. Predlog gospoda poslanca dr. Papeža pa tudi ne namerava, da bi cestni odbor Žužemberski že precej sedaj v roke vzel izvršitev te preložitve, ampak on le nasvetuje, naj visoka zbornica izreče svojo pripravljenost, podpirati to preložitev in sicer s tem, da obljubi podporo 3000 gld. Iz tega pa ne nasleduje, da bi moral cestni odbor precej delo v roke vzeti in skrbeti za podjetje z novimi nakladami, temveč cestni odbor bode imel čas in priložnost poskrbeti polagoma, kadar bodo moči pripuščale, to bode pa storil tem rajše in lažje, ker ve, da ima obljubljeno podporo od visoke zbornice. Ako pritrdi visoba zbornica predlogu gospoda poslanca dr. Papeža, bode to spodbuda cestnemu odboru, da ne bode zanemarjal te splošne potrebe in da ne bode odriival te reči, temveč zanašaje se na obljubljeno podporo precej jel premišljati in preskrbovati, da se

to potrebno delo čim prej dovrši. Podpiram torej predlog gospoda dr. Papeža in mislim, da bi mu visoka zbornica brez vse težave lahko pritrdila.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Tavčar:

Za svojo osebo se ne protivim predlogu gospoda tovariša dr. Papeža, dasiravno moram v imenu upravnega odseka vzdržavati predlog, kakor sem ga stavil poprej. Glavni namen naš je bil preprečiti, da ne bi se okrajni cestni odbor Žužemberški podal v kako podjetje, ne da bi imel potrebnih pripomočkov. Deželni odbor je predlagal, da naj se mu précej dovoli 3000 gld. podpore ne oziraje se na to, kako bode cestni odbor pokrtil drugih 4400 gld. Ker je pa predlog gospoda poslanca Papeža tak, da se deželni prispevek ne bi imel izplačati précej, temveč šele, kadar bi prosilci izkazali, da je zagotovljeno tudi pokritje ostalih troškov, nimam ničesar ugovarjati proti temu nasvetu, temveč bodem še sam glasoval zanj.

Deželni glavar:

Glasovali bodemo najprej o spreminjalnem predlogu gospoda poslanca dr. Papeža. Prosim torej gospode, kateri pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet, torej odpade glasovanje o predlogu upravnega odseka.

Prestopimo k 15. točki, to je:

15. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Slavini, da deželni inženir izmeri novo cesto iz Slavine v Senožeče.

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Slavina um Vornahme der Vermessung der neuen Straße von Slavina nach Senofetsch durch einen Landesingenieur.

Poročevalec dr. Tavčar:

Slavinsko županstvo je vložilo sledečo prošnjo: Iz vse Pivke je zelo neugodna zveza cestna s Senožečami, oziroma s Krasom. Iz večjih krajev, kakor: Slavine, Št. Petra, Zagorja itd. treba iz Reške državne, po okrajni Orehovski cesti skozi Razdrto po Tržaško državni cesti hoditi v Senožeče, torej po jako dolgem in velikem ovinku.

A tej nepriliki in nepotrebnim potratu časa bi se prav lahko prišlo v okom. Iz Slavine vodi čez „Rav-

nik“ in knez Porcijevo lozo mala stezica za pešce, ki pride pod Ložami v Senožeče. Po ti stezi se prihrani cele tri ure pota do Senožeč.

Senožeško županstvo in ondotni okrajni cestni odbor sta zapored pozivljala, oziroma pozivljana bila, da bi se izvedla ter izpeljala vožna cesta iz Slavine v Senožeče. To cesto bi rabila istinito vsa Pivka, tudi za vožnjo v Trst. Podpisanemu županstvu je naročeno, naj naredi inicijativo v navedeni zadevi. Vsled tega prosi najudaniši: Visoki deželni zbor naj blagovoli odrediti, da pride na lice mesta deželni inženier, da bi zmeril cesto iz Slavine na Senožeče in napravil dotične načrte in proračune, troške za to naj bi prevzel deželni zaklad.

Opazuje se še, da je stvar za kraj zelo važna; — krajša cesta, in od burje zavarovana bi tudi bila, ker vodi po varnem zavetju. Tudi vojaki, kateri pridejo vsako leto sem na vaje, bi jo rabili.

Županstvo Slavina, 28. sušca 1892.

Ker upravnemu odseku ni znano, je li nasvetovana proga sploh izpeljiva in za promet potrebna, in ker mu ni znano, koliko bi znašali troški premirjenja, nasvetuje:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Predležeča prošnja oddá se deželnemu odboru v preiskavo in daljše poročanje v prihodnjem zasedanji“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Daljna točka 16., je:

16. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Cerkljah, da se zvršé predpreiskave za zagradbo in uravnanje potoka Reke.

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Zirklach um Vornahme der Vorarbeiten zum Zwecke der Verbannung und Regulirung des Rekebaches.

Poročevalec dr. Tavčar:

Županstvo v Cerkljah je vložilo sledečo prošnjo (bere: — liešt):

Visoki deželni zbor! Po dolini, katera se razprostira med strminami 1853 m visokega Krvavca, 1381 m visokega Visnjiskega vrha, 1647 m visokega Križišča, 1043 m visokega Davoskega vrha, 950 m visoke Štiske vasi in 770 m visoke Stefanje gore, vije se bistri in deroči potok Reka, kateri ima tako močan strmec, da vselej, kedar le količkaj naraste, drvi s sabo srednjedebeli gramoz in zasipa z njim spodej ležeče

kraje zlasti dolino, katera se pred vasema Dvorje in Grad razširja. Takrat pa, kedar je kak nalive in pa spomladi, kedar južni vetrovi začno hitro tajati sneg na ogromnem prostranstvu v gorenjo dolino nagnjenih strmin, naraste potok Reka tako zelo, da jednako najbolje divjim hudournikom vali s sabo po cent težke kamenite buče.

Vsled tega divjega značaja potoka Reke narastla je struga njegova v onem delu teka njegovega, kjer stopa izmed gorovja na plano tako jako, da je v vasi Cerklje vzvišena na nekoliko metrov nad navadno ravnino. Toda ta struga je veliko premajhna, da bi mogla sprejemati vso vodo in zato se ista razliva iz nje ter poplavlja vas Cerklje, kvareč ceste in trgajoč plodovito zemljo po vrtovih in njivah; v spodnjem svojem toku ob vaseh Šmartno v Kranjskem in Zalog v Kamniškem okraji pa poplavlja velik kos izredno plodovite zemlje.

Glede na veliko prostranstvo obvodja tega potoka, glede na silno strmino tega obvodja in glede končno na divji gorski značaj njegov, preti vasema Grad in Dvorje, stoječima ravno pri vhodu v Reško dolino in ne dalječ pod njima nahajajoči se veliki vasi Cerklje v slučajih kakega silnega naliva prav velika nevarnost opustošenja ali celo popolnega razdejanja; z omenjenim poplavljanjem rodovitne zemlje pa se godi posestnikom prav velika škoda in jim je, dokler se ne reguluje tok potoka Reke odvzeta mogočnost amelioracije dotičnih zemljišč.

Z ozirom na to je nujna in skrajna potreba, da se zagradi potok Reka v gorenjem svojem toku tako, da ne bode prinašal več s sabo toliko prodja in kamenja; v spodnjem toku pa tako, da ne bode voda stopala čez bregove njegove.

Podpisana občina torej prosi udano:

Visoki deželni zbor prizna naj nujnost zgradbe in regulacije potoka Reke in naroči naj deželnemu odboru, da še tekom tega leta pošlje svojega hidrotehnikarja zaradi predpreiskav in potrebne orijentacije za napravo zgradbenih načrtov.

Županstvo v Cerkljah 28. marcija 1892.“

Upravni odsek je bil mnenja, da se ta prošnja tudi še ne da definitivno rešiti, ker ni potrebne podlage. Zdi se mi pa važno, da se pri takih prošnjah ozir jemlje na jedno reč. Dotični posestniki niso poučeni o tem, da bi tudi oni morali doprinesati znatne svote, če bi se regulacija pričela. Vsaj smo videli, kako je bilo pri Pišenci, ki je toliko časa strašila po deželnem zboru in ravno tako utegne biti tudi glede potoka Reke pri Cerkljah. Predlagam torej:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Predležeča prošnja oddá se deželnemu odboru v predpreiskavo in daljše poročanje v prihodnjem zasedanju“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 17. točki, to je:

17. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve mostú pri Zgoranjem Kašlji med stavbe okrajnih cest in gledé uravnanja Ljubljaniče nad mostom (k prilogi 46.).

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der Einreihung der Brücke bei Oberkaštel unter die Objekte der Bezirksstraßen und Regulirung des Laibachflusses ober der Brücke (zur Beilage 46).

Poročevalec Povše:

Visoki deželni zbor! Podobčina Zgornji Kašelj je vložila leta 1890. prošnjo za uvrstitev ondotnega mostu med stavbe okrajnih cest in za podporo v svrhu uravnave reke Ljubljaniče nad tem mostom.

Visoki deželni zbor je v svoji seji dne 11. oktobra 1890 sklenil, to prošnjo izročiti deželnemu odboru z nalogom, da o tej prošnji preiskuje vse zadeve in svoječasnó poroča.

Pod prilogo 46. poroča deželni odbor, da je odposlal inženirskega adjunkta zaradi potrebnih preiskav na lice mesta. Dotični inženir poroča je deželnemu odboru, da je pregledal most, kakor tudi breg, katerega izpodjeda reka Ljubljaniča.

Gledé mostu izraža inženir, da se nahaja le bolj o srednje dobrem stanji pri vsem tem, da se je lansko leto za poprave, ne gledé na nevšeta naturalna dela izdalo 160 gld. v denarjih. Neobhodna potreba je, da se brez odloga most popravi in nadomesti 12 pilot, nekaj blazin, kakor tudi eno tretjino mostnic.

Nadalje je inženir konstatiral, da se desni breg Ljubljaniče blizo 80 metrov nad izlivom potoka Dobrunjica v dolžini 560 metrov udira. Že je voda izpodjedla v vsej dolžini 3 do celó 8 metrov na široko jako rodovitnega polja, tako da se mora cesta ob bregu vedno umikati, da zgbivajo tamošnji posestniki vedno več njiv in travnikov.

Najhujše pa je, ker se je bati, da prodere Ljubljaniča svet tako, da bode potem most na suhem stal, kar se tem lože zgodi, ker je iz enega metra debele zemlje in rahlega gramoza obstoječ breg le zelo malo odporen.

Iz poročila je nadalje razvideti, da je nujno potrebno napraviti bregbranečo zgradbo po vsej dolžini, da se daljno udiranje ustavi.

Napraviti bi bilo obrambo s tem, da se za zemljo ob bregu zabijejo koli, za te pa založi kamenja, katerega bo prav pri teh objektih dobiti v obilici. Treba bo zgraditi tudi dve opori mostu, osobito da se od levostranske opore nazaj proti vodi napravi 45 metrov dolga bregbraneča zgradba, to pa, da se v Zgornji Kašelj držeča cesta zavaruje in da se vodi zabrani, opore mostu od zadaj izpodkopovati.

Iz poročila preiskovalca razvideti je nadalje, da bi bilo treba v svrhu izvržeb bregbranečih zgradb, katere inženir smatra kot v resnici potrebne, do 4000 gld.

Deželni odbor je poslal omenjeno prošnjo tudi okrajnemu cestnemu odboru za ljubljansko okolico s pozivom, da izreče svoje mnenje o tem mostu ter o pomenu tega občila. Cestni odbor je priznal v svoji seji dne 23. svečana t. l., da je most poprave potreben in da je tudi desni breg reke Ljubljanice nad mostom treba zavarovati proti vodni poškodbi, katera mostu tako zelo preti; odklonil pa je načelo, da bi se ta most uverstil med stavbe okrajnih cest. Pač pa je obljubil prispevati k popravu mostu z zneskom 100 gld. iz okrajnega cestnega zaklada.

Mnenju cestnega odbora, da se ne more ta most smatrati kot tako občilo, da bi se uvrstil med okrajne stavbe, pritrnil je tudi deželni odbor; sicer pa deželni odbor nasvetuje, da bi se prosilec v pokritje stroškov za predstoječo potrebno popravo mostu dovolila primerna deželna podpora. Nadalje poudarja deželni odbor veliko važnost in nujnost, da se desni breg Ljubljanice nad mostom zavaruje ter da se ustavi tako hudo in hitro napredujoče udiranje, ob enem pa s tem trajno odstrani nevarnost, da bi namreč reka Ljubljanica predrta polje za desnostranskim branikom mostu, ter na ta način postavila most na suho.

Končno predlaga deželni odbor, da se pooblasti po stavbnem uradu izdelati dati tehniške načrte ter v to svrhu predlaga, da mu visoki deželni zbor dovoli potrebne stroške ter da sme na podlagi izdelanih načrtov tudi dovoliti prosilecem podpore v najvišjem znesku do 1000 gld. iz deželnega zaklada.

Upravni odsek se po vsem strinja z nasveti deželnega odbora ter z ozirom na res nujno potrebo, da se zabrani nadaljno udiranje desnega brega, s tem pa zagotovi obstanek mostu, katerega zgradba je stala mnogo denarnih žrtev in obilno dela prosilec, ter ne le njim ampak tudi marsikaterim drugim vasem ohrani ta most v korist, stavi predlog:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Poročilo deželnega odbora (priloga 46.) glede mostu pri Zgornjem Kašlju in glede uravnave Ljubljanske okolice nad mostom, se odobruje in deželni odbor pooblašča, da sme stroške za izvršitev potrebnih podrobnih preiskav in dotičnih načrtov pokriti iz deželnega zaklada in za slučaj, če bi bilo mogoče ta dela še letos izvršiti, da sme dovoliti prosilec v ta namen podpore v najvišjem znesku 1000 gld. iz deželnega zaklada.“

Deželni glavar:

Gospod poslanec Ogorelec se je oglašil k besedi.

Poslanec Ogorelec:

Visoki zbor! Kot član cestnega odbora Ljubljanske okolice imam dolžnost brigati se za to stvar, in sicer bi prosil visoko zbornico le toliko, naj blagovoli sprejeti predlog upravnega odseka in dovoli primerno svoto za popravo tega mostu.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec Povše:

Ne!

Deželni glavar:

Če ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu upravnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 18. točki, to je:

18. Ustno poročilo upravnega odseka gledé deželnega zakona ob ugodnostih za nove stavbe s stanovanji za delavce (k prilogi 50.).

18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses wegen Erlassung eines Landesgesetzes, betreffend die für Neubauten mit Arbeiterwohnungen zu gewährenden Begünstigungen (zur Beilage 50.).

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Visoki zbor! Deželni odbor je predložil v prilogi 50. poročilo gledé deželnega zakona ob ugodnostih za nove stavbe s stanovanjem za delavce. Upravni odsek, kateri se je bavil in je o njej obravnaval, pritrnil je načelom, katera so izražena v poročilu deželnega odbora. Posebno se je tudi bavil z uprašanjem, ali je prav, da se taka poslopja oprostite tudi deželnih, okrajnih in občinskih doklad, in je prišel do tega prepričanja, da bi, ako bi tudi državni zakon z dné 9. februarija l. 1892. ne napravljaval odvisne vse te dobrote od tega, da tudi dežele sklenejo jednake zakone, da bi bil tak zakon brez vsake vrednosti in sicer, ker bi dobrote, katere bi dobili oni, ki smejo zidati taka poslopja, namreč občine, obče koristne družbe in obče koristni zavodi za delavce, potem zadruga delavcev za svoje ude in delodajalci za svoje delavce, da bi se dobiček prav za prav popolnoma zgubil. Akoravno se reče, da bodo ta poslopja 24 let državnega davka prosta, bi se vender, ako se to reducira na prvo leto in bi znašal dobiček 100 gld., reducirala ta dobiček na 30 gld., kakor je zračunila vlada in naznanil vladni zastopnik v državnem zboru.

Drugo uprašanje je bilo, ali se bode v naši deželi posluževal teh dobrot jeden ali drug v državnem zakonu imenovanih faktorjev. Upravni odsek je bil mnenja, da se je nadejati, da se bodo posluževali posebno v glavnem mestu ljubljanskem teh dobrot in se bodo zidale take hiše, posebno ker imamo že neko društvo za zgradbe hiš za delavce. Upravni odsek misli, da bode to društvo v prvi vrsti moglo z zgradbami novih hiš začeti in sicer poprej, nego bi bilo to mogoče, ako bi se temu načrtu ne pritrnilo. To bi pa bilo, kakor se je tudi poudarjalo v državnem zboru, jako velike važnosti v sanitarnem in deloma tudi v socialnem oziru.

Dalje je bil upravni odsek mnenja, da je mogoče, da se bodo tudi na drugih krajih zidala taka poslopja, kjer je sedaj več delavcev zbranih, kateri

v dotičnih trgih ali vaseh ne morejo dobiti primernih stanovanj.

S kratka, upravni odsek je prepričan, da se bodo dotični faktorji na Kranjskem, ki imajo skrbeti za delavce, posluževali teh dobrot in da bi ne bilo prav, ako bi se zakon ne sklenil tudi pri nas, kakor želi ministerstvo, katero se je v tej stvari obrnilo do c. kr. deželnega predsedstva. Ker so vzroki, ki govoré za zakon, navedeni že v poročilu deželnega odbora in jih je tudi upravni odsek sprejel za svoje, mislim, da mi načrta ni treba dalje priporočati in prosim, da takoj po splošni razpravi preidemo v nadrobno razpravo o zakonovem načrtu.

Predlogi upravnega odseka se glasé:

Visoki deželni zbor naj sklene:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„1.) Načrt zakona o oprostitvi novih stavb s stanovanji za delavce od doklad k domovni stanarini in k 5°/onemu davku od čistega stanarinskega dohodka se potrди.

Dem Gesetzentwurfe betreffend die Befreiung von Neubauten mit Arbeiterwohnungen von den Zuschlägen zur Hauszinssteuer und zur 5°/o Steuer vom reinen Zinsenträgnisse wird die Zustimmung ertheilt.

2.) Deželnemu odboru se naroča, temu zakonu pridobiti najvišjo sankcijo.

Der Landesauschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken“.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno debato. Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prestopimo v specialno debato in prosim gospoda poročevalca, da prečita § 1.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Gledé § 1. le omenjam, da bi se v § 1., v 6. vrsti izpustila besedica „od“ in dalje izpustiti v predzadnji vrsti oklepi pri besedah „in okrajnih“; in ravno tako v nemškem tekstu pri besedah „und Bezirks-“. V slovenskem in v nemškem tekstu torej odpadejo ti oklepi.

§ 1. se sedaj glasi tako-le:

(Bere: — Liest:)

§ 1.

V zakonu z dné 9. februarija 1892. l., drž. zak. št. 37, zaznamenovane nove stavbe s stanovanji za delavce so za tisto dōbo, za katere jim je na podstavi zgoraj navedenega zakona priznana oprostitve od domovne stanarine in od 5°/onega davka od čistega stanarinskega dohodka, oproščene tudi plačevanja vseh deželnih in okrajnih doklad, kakor tudi od polovice občinskih doklad k imenovanim državnim davkom.

§ 1.

Die im Gesetze vom 9. Februar 1892, R. G. B. Nr. 37, bezeichneten Neubauten mit Arbeiterwohnungen sind für denselben Zeitraum, für welchen ihnen auf

Grund des vorbezeichneten Gesetzes die Befreiung von der Hauszinssteuer und der 5°/igen Steuer vom reinen Zinsentrage zugestanden wird, auch von der Entrichtung aller Landes- und Bezirks-Zuschläge, sowie von der Hälfte der Gemeindezuschläge zu den genannten Staatssteuern befreit.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 2.

Po sklepu občinskega zastopa se sme izreči, da se raztegne v § 1. ustanovičena oprostitve od polovice občinskih doklad tudi na daljni, oziroma na ostali del onih doklad.

§ 2.

Durch Beschluss der Gemeindevertretung kann die Ausdehnung der im § 1 festgesetzten Befreiung von der Hälfte der Gemeindezuschläge auch auf einen weiteren, beziehungsweise den restlichen Theil jener Zuschläge ausgesprochen werden.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 3.

Ako po zakonu z dné 9. februarija 1892. l., drž. zak. št. 37, dovoljene olajšave nehajo na podstavi § 6. navedenega zakona pred določenim časom, mine z istim rōkom tudi oprostitve od doklad.

§ 3.

Falls die durch das Gesetz vom 9. Februar 1892, R. G. B. Nr. 37, gewährten Begünstigungen auf Grund des § 6 des bezeichneten Gesetzes vorzeitig erlöschen, erlischt mit dem gleichen Zeitpunkte auch die Befreiung von den Zuschlägen

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 4.

Ta zakon stopi v veljavnost z dném, ko se razglasi.

§ 4.

Dieses Gesetz tritt mit dem Tage seiner Kundmachung in Wirksamkeit.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere: — Liest:)

§ 5.

Mojima ministroma za notranje stvari in za finance je naročeno izvršiti ta zakon.

§ 5.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes sind Meine Minister des Innern und der Finanzen beauftragt.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Kar se tiče uvoda, vriniti je v nemškem tekstu vejica za besedo „anzuordnen,“; tako da se sedaj glasi:

Zakon

z dne

o oprostitvi novih stavb s stanovanji za delavce od doklad k domovni stanarini in k 5% nemu davku od čistega stanarinskega dohodka.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem takó:

Gesetz

vom

betreffend die Befreiung von Neubauten mit Arbeiterwohnungen von den Zuschlägen zur Hauszinssteuer und zur 5%igen Steuer vom reinen Zinsertrage.

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalce predlaga tretje branje. Prosim gospode, kateri pritrde ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona tudi v tretjem branji, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Glasovali bodemo še o 2. predlogu upravnega odseka in prosim gospode, ki pritrde 2. predlogu upravnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 19. točki, to je:

19. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora: § 3. C. Zdravstvene reči.

19. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses: § 3. Sanitätsangelegenheiten.

Poročevalec Stegnar:

Visoka zbornica! Od § 3. je ostalo odseku za letno poročilo poglavje C „zdravstvene reči“ marginalna št. 40. do vsote 56.

Prva ločka pod št. 40. se tiče prenarodbe službene navodila okrožnim zdravnikom in nekaterih prememb zdravstvenega zakona. Ker ta zadeva pride še tekom tega zasedanja v obravnavo in se je dotična novela k zakonu z dne 24. aprila 1888 l. dež. zak. št. 12. visoki zbornici predložila.

Prestopim torej na št. 41., ki omenja, da se je razpisalo 8 zdravniških mest, za katere pa se nihče

ni oglasil. Tudi povodom odstopa dr. Perco-ta v Postojni obnovljeni razpis je ostal brez uspeha.

Št. 42. obvestuje visoko zbornico o povišanji službenine Senožeskemu okrožnemu zdravniku na 800 gld. in

št. 43., da so 3 prazna mesta okrožnih zdravnikov izročena bila zdravnikom bližnjih okrožij.

V št. 44. je naznanjen pričetek pokojninskega zaklada za okrožne zdravnike, od katerih je 8 stalno nameščenih vložilo do konca leta 1890. — 392 gld.; sicer pa znaša ta zaklad z obresti in zastanki vred 445 gld. 88 kr.

Vse te štiri točke blagovoli visoka zbornica vzeti v vednost.

Marginalna št. 45. jemlje v misel ustanovitev posebnega zdravstvenega okrožja v Dolenjem Logatci za občine proti zahodu ležeče. Zarad pomanjkanja zdravnikov je zvršitev tega naročila visoke zbornice za sedaj nemogoča, zato je deželni odbor pripomnil, naj se nadomestovanje službe izroči c. kr. okrajnemu zdravniku v Gorenjem Logatci proti letni nagradi 300 gld. Visoka zbornica naj blagovoli to marginalno št. 45. na znanje vzeti.

Istotako je po marginalni št. 46. z ustanovitvijo zdravstvenega okrožja v Ložkem potoku. Zaradi pomanjkanja zdravnikov ne more ta dobra namera priti do aktiviranja. Visoki zbor naj vzame to na znanje.

V nadaljni točki št. 47. pa se nahaja, kakor to omenja deželnega odbora poročilo, račun o denarnem gospodarjenji, to je le nekak „proračun“ o potrebščinah za leto 1891. vseh 38 zdravstvenih okrožij, kateri je sestavljen na podlagi proračunov poslanih od zdravstvenih zastopov. Ker sestava proračunov ni oprta bila na dejanske skušnje, zato mnogi izkazani troški niso efektivni, temveč le aproksimativni. Račun o faktičnem gospodarjenji se pričakuje za prihodnje zasedanje. Šele potem se bode pokazalo, koliko zakonite zdravstvene naredbe stroškov provzročujejo. Visoka zbornica naj izkaz vzame na znanje.

Marginalna št. 48. se tiče babiškega posla in s tem združene plače, katera bi bila po mnenji visoke deželne vlade zakonito urediti, ker so po ustanovitvi zdravstvenih zastopov nastale marsikateri neprilike, namreč: 1. Okrožne zdravnike imenuje deželni odbor, babice imenuje vlada. 2. Zdravniki dobivajo plačo iz zdravstvenega zaklada, babice se plačujejo iz okrajne blagajnice, dokler te obstoje. 3. Zdravniki so imenovani za okrožja, babice pa so nastavljene za dotičen okraj.

Za rešitev tega uprašanja treba dognati: 1. število babic, 2. njih stanovišče, 3. visokost plače in 4. pokritje teh stroškov.

Deželna vlada misli, da je določitev užitkov bodočih babic v zvezi z deželnimi prispevki, ki bodo jako narasli, ko bodo zasedena vsa mesta okrožnih zdravnikov. Deželni odbor je dotični stroškovnik vladi predložil, kar naj visoki zbornici služi v vednost.

Marginalna št. 49. Za ogledovanje mrličev določila je slavna deželna vlada poseben red, s ka-

terim je vzela v poštevnost mnenje deželnega odbora, da se ljudski učitelji izključijo od tega posla, da podkovski kovači niso posebno sposobni, pač pa da so cerkveniki najbolj pripravljeni za to. Mrliško-oglednega tečaja, kakoršnega je imel deželnozborski sklep točka 2. z dne 20. novembra 1890. l., v mislih, še ni bilo, zato tudi ni nobenih vesti o tem v letnem poročilu.

50. marginalna številka naznanja, da so se pozivedbe o pravnih razmerah bolnice v Kočevji, kakor je bilo skleneno 18. novembra 1890 l., izvršile. C. kr. deželna vlada je potom c. kr. okrajnega glavarstva rekvirirala izkazano bolniško imovino ter si pridržala pravico, po razmerji storjenih sklepov jo vinkulovati na ime bolniškega zaklada. Deželni odbor je izrazil mnenje, da je najpred vinkulovati skupno premoženje, potem šele izročiti v upravo zdravstvenemu okrožju v Kočevji, ali v zvezi z okrožjem v Kočevski Reki, ki naj potem sklepajo ob ustanovitvi bolnice. Ko se bode to zgodilo, potem se imajo nadjati deželne podpore. — Obe te poročili naj se vzameta na znanje.

Vrhniški in Borovniški bolnici votirane podpore za popolnjenje hišne oprave so se izplačale, kar naj visoka zbornica vzame na znanje.

Istotako naj se odobrovaje na znanje vzame marginalna št. 53., ki nas obvestuje, da je deželni odbor kupil 600 slovenskih in 50 nemških spisov o egiptski bolezni „trahom“, to je poljudni pouk izpod peresa gospoda vladnega svetovalca dr. Friderik Keesbacher-ja, poslovenjen po gospodu vladnem koncipistu dr. Franc Zupancu. Ta spis se je razdelil občinam, kjer se je ta bolezen prikazala.

Poslednje 3 točke: 54. o cepivu, 55. o premijah za cepljenje koz in 56. o bolnici v Kajiri blagovoli naj visoka zbornica na znanje vzeti in vsebino odobriti.

Deželni glavar:

Gospod poslanec vitez dr. Bleiweis oglašil se je za besedo.

Poslanec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Visoki zbor! Mislim govoriti o nedostatkih na tukajšnji šoli za babice. Kakor sem navajal že predlanskega leta, je število učenk v nemškem in v slovenskem tečaju zelo različno, v slovenskem tečaju je navadno trikrat več učenk, kakor v nemškem, vlani bilo je 15 v slovenskem, in le 4 v nemškem tečaju. Vsled prevelikega števila slovenskih učenk je poduk težaven in malo uspešen, kar sem imel priliko videti prav mnogokrat kot izpraševalec pri izpiti. Učenke v slovenskem tečaju imajo navadno priliko interverenirati vsaka le pri dveh porodnicah, nemška učenka pa se vadi pri 10 in še več porodnicah, torej se zadnje veliko bolj praktično vežbajo, kot prve. Dotični profesor se je že večkrat obrnil do visoke vlade, ali ministerstvo stoji v tem uprašnji na stališču prestroge in neopravičene ravnopravnosti ter misli, da se mora vrstiti nemški in slovenski tečaj zaporedoma, čeravno je taka razdelitev na škodo poduka in neuspešna.

Predružačiti je treba vsakako razvrstitev poduka, kar je tudi za potrebno spoznal najvišji zdravstveni svet, kateri je nasvetoval, da je treba vpeljati ponavljen izpit za babice, ker se je pokazalo, da malo izobražene babice dostikrat kmalu popolnoma pozabijo, kar so se priučile v šoli. Ako se hoče to doseči, potem se jim mora dati priliko, da se dobro izvežbajo, kar je pa sedaj nemogoče, ker je navadno v slovenskem tečaju toliko učenk, da jih učitelj ne more uspešno poučevati. Ako bi se visokemu ministerstvu stvar temeljito razjasnila in pokazali nedostatki takega pouka, mislim, da bi se dalo kaj doseči in zatorej usojam si staviti sledečo resolucijo:

Visoki deželni zbor naj sklene:

„Visoka deželna vlada se naprosi, da izposluje pri visokem c. kr. naučnem ministerstvu preuredbo babiških tečajev na tukajšnji c. kr. šoli za babice v tem oziru, da bode poduk v dveh tečajih slovenski in šele vsaki tretji tečaj nemški.“

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa, naj blagovolé ustati. (Se podpira. — Wird unterstützt.)

Želi še kdo besede? (Ničče se ne oglasi. — Niemand mehr zu reden.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec Stegnar:

Resolucija gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa se nanaša na tako važno stvar, da mislim, da ji je gotova podpora vse visoke zbornice.

Menim, da smem v imenu odseka za letno poročilo izreči, da je vsega priporočila vredna in prosim, da jo visoka zbornica blagovoli sprejeti.

Deželni glavar:

Bodemo torej glasovali, in prosim gospode, kateri pritrdé odsekovemu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj pride na glasovanje še predlog gospoda poslanca viteza dr. Bleiweisa, in prosim gospode, kateri ta predlog sprejmó, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim sedaj poročati o § 4.

§ 4. Deželne podpore.

§ 4. Landesunterstützungen.

Poročevalec Stegnar:

Pod tem naslovom nas obvestuje deželni odbor v svojem poročilu, komu in kolike podpore so se dovolile in izplačale od dne 1. septembra 1890. l. do konca decembra 1891. l. in sicer:

1. vsled toče	1.150 gld.
2. vsled škode pri živini	75 „
3. pogorelcem	8.080 „

4. vsled škode po viharji	400 gld.
5. vsled povodnji	3.090 „
v denarjih in prebivalcem v Kranjski gori, Podkorenju, Ratečah 36 kvintalov koruzne in 10 kvintalov črne moke. Razun tega prevzel je deželni odbor 348 gld. 76 kr., t. j. zaslužek prisiljenecv za tam zvršena dela na deželni zaklad.	
6. Vsled hiranja žebljarskega obrta v Kropi	100 gld.
7. Od deželnega zbora dovoljenih podpor	10.070 „
Vsega skupaj	<u>22.965 gld.</u>

Odsek nasvetuje:

„Visoka zbornica naj vzame § 4. letnega poročila na znanje in svoje pritrjenje izreče glede podpor, katere je deželni odbor sam naklonil prizadetim nesrečnikom“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — *Keimand meldet sich.*)
 Ker ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj izvolijo obsedeti.
 (Obvelja. — *Angenommen.*)
 Prestopimo k 20. točki, to je:

20. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Gustava Tönnies-a za odpis neke globe v zadevi zgradbe deželnega gledališča.

20. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gustav Tönnies um Abschreibung eines in Theaterbauangelegenheiten verfallenen Pönales.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Ko je deželni odbor l. 1890. razpisal ofertno obravnavo za stavbo deželnega gledališča, došle so mu ponudbe od več podjetnikov. Te ponudbe so se odprle dné 14. junija 1890 in našlo se je, da je najcenejša bila ponudba firme Tönniesove. Stavbinska družba je bila nekoliko dražja, vender pa se je izrekla, da je pripravljena, če se je zgradba izroči, dovršiti jo še do 31. oktobra 1890. Ker je bila ponudba firme Tönnies-ove cenejša, poklical je deželni odbor zastopnika te firme k sebi in ga uprašal, če bi firma hotela prevzeti zgradbo za tisto ceno, kakor je bila določena v ponudbi in pod tistimi pogoji, pod katerimi je hotela delo prevzeti stavbinska družba. Zastopnik firme Tönniesove se je izrekel, da firma prevzame stavbo pod temi pogoji in zavezal se je v to dné 19. julija l. 1890. Vsled tega se je stavba deželnega gledališča izročila tej firmi. Pogodbeno pismo je bilo sestavljeno dné 23. julija 1890 in dné 25. julija začela se je stavba zvrševati. Dné 31. oktobra se je pa delo moralo ustaviti zaradi slabega vremena, ker je začel padati sneg. Pozabil sem poprej omeniti, da je bilo določeno v pogodbi, da ima firma plačati za vsak dan,

ki bi potekel od 31. oktobra 1890 do dné, ko bi se stavba dovršila do strehe, konvencionalno globo 50 gld.

Dné 31. oktobra se je morala stavba ustaviti in deželni odbor je naznanil firmi Tönniesovi, da teče od tega dné globa, dokler se stavba ne dovrši do strehe. Delo je mirovalo celo zimo in začelo se je potem zopet delati šele meseca marca, tako da je poslopje prišlo pod streho šele dné 5. julija 1891. Do tega časa je narastla ona dogovorjena globa na 10.850 gld. Firma Tönniesova se je obrnila do deželnega odbora s prošnjo, naj se jej ta globa iz raznih razlogov spregleda. Deželni odbor se je posvetoval o tej prošnji, vender pa je mislil, da on sam ne more sklepati o tej stvari, temveč da mora uprašan biti visoki deželni zbor. Zato se je odgovorilo prositeljici, da deželni odbor ne more meritorno sklepati o prošnji; dalo se jej je pa na prosto voljo, obrniti se do visokega deželnega zbora in na to je vložila firma Tönniesova prošnjo do visoke zbornice, katero hočem prečitati, ako visoka zbornica to želi (Klici: — *Rufe: „Ne ne!“*), sicer pa bom navedel le glavne točke te prošnje v kratkih potezah. Firma Tönniesova pravi v svoji prošnji, da ona absolutno ni mogla zvršiti dela o pravem času, ker jej je bilo od deželnega odbora ukazano, da mora rastline pri vili Mayer-jevi kolikor mogoče varovati, in da jih ima nekaj tam ostati; istotako se jej je zabranilo, da ni smela odstraniti železne ograje. Potem pravi, da ni imela zadosti delavcev, in sicer zato ne, ker jih ni bilo dobiti, ko se je zgradba pričela, ker so imeli takrat ljudje glavno delo na polji. Dalje navaja, da so bila tla neugodna. Mislilo se je namreč, da obstoje iz grušca ter da se bode po tem takem dobilo tudi peska na stavbišči; ko se je pa začela kopati, našlo se ni grušca ampak nasipanina, ker je bila tam nekaj jama, ki se je zasula z raznim materijalom. Tla niso bila trdna in zaradi tega je bilo treba fundamente položiti za 2 m nižje nego se je mislilo; pri betonovanji pa so se morale posamezne partije po več časa sušiti. Vsled teh del izdalo se je 10.000 gld. več, nego se je mislilo.

Dalje navaja firma, da so se pri stavbi morale nekatere stvari drugače napraviti, nego se je prvotno mislilo, in da so se celo nekateri že gotovi zidovi morali zopet podreti. Potem se pritožuje firma, da podrobni načrti niso bili izgotovljeni o pravem času in da je vlada obris šele potrdila dné 10. avgusta l. 1890., tako da je do tja firma vedno bila v negotovosti, ali se bode zidalo po tistem obrisu, ali pa se bode stavba končno morala ustaviti. Firma se dalje pritožuje, da tudi firma Griedl'nova, ki je bila prevzela železnokonstruktcijska dela, ni dovršila teh del o pravem času, temveč da jih je dodelala šele le začetka mesca maja 1891, tako bi ona iz tega razloga ne bila mogla v pravem času spraviti poslopja pod streho. Ravno tako se, kakor pravi, kamnarska in mizarska dela niso dovršila o pravem času.

V večje podkrepljenje te prošnje, sklicuje se firma Tönniesova na to, da so vsa dela dovršena jako solidno in da ni nikjer nobenega nedostatka;

končno pa navaja kot glavni argument, da bi dežela prav za prav z ozirom na § 1336. drž. zak. ne mogla zahtevati, da se jej izplača ona konvencionalna globa, ker ni trpela nikake škode, pač pa si je še nekaj prihranila, ker za vsa tista dela, katera bi bila morala biti dovršena s stavbo vred do 31. oktobra, takrat ni imela ničesar plačati in se je torej prihranila obresti. V svoji prošnji do deželnega odbora je šla firma Tönniesova celo tako daleč, da je navedla kot argument tudi to, da si je dežela mnogo prihranila, ker jej ni bilo treba dati podpore za nemško in slovensko gledališče. (Smeh na levi. — Gefächter links.)

Finančni odsek se je prepričal, da ima firma v mnogih stvareh prav, da pa v mnogih ozirih silno pretirava. Prav ima, ako navaja, da je imela zvršiti veliko več dela, nego se je poprej moglo misliti. Prav ima tudi, ako pravi, da je bilo veliko več zemlje odkopavati in zasuti, nego je bilo poprej računjeno. V vseh drugih točkah pa je skorej gotovo za polovico pretirala. Zlasti je treba omeniti, da se po mnenji finančnega odseka § 1336. obč. drž. zak. ne sme tolmačiti tako, kakor ga tolmači firma Tönniesova, kajti tukaj ne gre za denarno škodo, temveč tudi za moralno škodo in to je gotovo, da je dežela s tem trpela škodo, da se ni igralo, ker je s tem dramatična umetnost za jedno leto več počivala, kakor bi bila, ko bi se bila stavba gledališča zvršila o pravem času. Pa tudi tega se ne more reči, da dežela ni trpela denarne škode, kajti ako bi se bilo gledališče zgradilo o pravem času in bi se bilo dobro obiskovalo, potem bi se bilo morebiti doseglo kaj dobička. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: „Kdo ti je pa to povedal!“) Res pa je, da je delo pri gledališči vseskozi jako solidno, ampak firma se s tem ne more hvaliti, ker je prevzela odgovornost za solidnost vseh del, in ker končno gre za to zahvala tudi stavbenemu uradu, kateri je vsa dela strogo nadzoroval.

Finančni odsek je menil, da se je firma Tönniesova predaleč zavezala, ko je prevzela stavbo pod pogoji, katere sem poprej omenil in je prepričan, da noben podjetnik in tudi ne kranjska stavbinska družba ne bi bil mogel dovršiti stavbe do 31. oktobra 1890, ter bi bil gotovo tudi vsak drug podjetnik prišel do deželnega odbora oziroma do visokega deželnega zbora s prošnjo, naj se mu poenale odpusti. Visoka zbornica bi torej nasproti vsakemu podjetniku imela jednako stališče, kakor nasproti firmi Tönniesovi. Finančni odsek je dalje uvaževal, da končno stavba glede solidnosti ni trpela, kajti fundamenti so se bolj posedli in stavba je po tem takem postala bolj trdna. Tudi priznava finančni odsek, da je prošnja utemeljena. Vender pa je bil mnenja, da se visoka zbornica ne more spuščati v končno rešitev, kajti to bi mogla le potem, ako bi deželni odbor predlagal, da se globa ne odpusti ali da se odpusti samo jeden del in bi firma Tönniesova proti takemu sklepu rekurovala.

Predlog deželnega odbora pa se le glasi, da je deželnemu odboru dano na prosto voljo, kako jo hoče rešiti. Finančni odsek za to meni, da naj deželni odbor reši prošnjo v lastnem delokrogu, oziraje se

na razloge, katere sem poprej navajal, da je namreč delo solidno, da so se pri stavbi pokazale važne za-preke, in da bi bil tudi vsak drug podjetnik prišel z jednako prošnjo.

Predno prečitam predlog finančnega odseka, dovoljena mi bodi še kratka opomba.

Slavni deželni odbor je v svojem dopisu z dne 23. julija l. 1890., v katerem je naznanil firmi Tönniesovi, da jej izroča stavbo deželnega gledališča, zahteval, da položi vadium in da se položi ta vadium „in Baarem, in Bücheln der Frau. Sparkasse. in österr. Staats- oder denen gleichgestellten Wertpapieren“. Po mojem mnenji in po mnenji večine finančnega odseka ne gré, da bi predpisaval deželni odbor, da se ima vadium položiti v knjižicah kranjske hranilnice, ker s tem indirektno priporoča ali protežuje ta zavod, med tem ko so pred zakonom vse hranilnice jednake.

Deželni odbor bil bi se imel varovati izreka, kateri proglašja jedno hranilnico za boljšo od drugih in ne bi bil smel predpisati, da se mora vadium položiti v knjižicah kranjske hranilnice.

Po vsem tem, kar sem povedal o prošnji firme Tönniesove, stavljam v imenu finančnega odseka predlog:

Visoki zbor naj sklene:

„Prošnja firme Tönniesove za odpis konvencionalne globe 10.850 gld. se izroča deželnemu odboru z naročilom, naj jo reši v lastnem delokrogu kar najhitreje mogoče tako, da bode vsestransko varovan interes dežele“.

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 21. točki, to je:

21. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Avgusta Jak-a, diurnista pri deželni zemljiško-odvezni komisiji, za podporo.

21. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des August Jak, Diurnisten bei der Grundlasten-Ablösungs-Vandescommission, um Unterstützung.

Berichterstatter Ritter v. Langer:

August Jak, Diurnist der k. k. Grundlasten-Ablösungs- und Regulierungs-Vandes-Commission, bittet um eine Unterstützung. Der Mann ist seit dem Jahre 1859 als Diurnist der k. k. Grundlasten-Ablösungs- und Regulierungs-Vandes-Commission angestellt, also bereits 32 Jahre im Dienste. Er erwähnt in seinem Gesuche, daß er immer zur Zufriedenheit seiner Vorgesetzten gearbeitet, daß er eine seit längerer Zeit franke Frau habe und unfähig sei, nebst Frau auch seine kränkliche Tochter mit seinem täglichen Verdienste von 1 fl. 35 kr. zu er-

halten. Für die Arbeiten bei dem Grundentlastungsge-
schäfte habe er vom Lande jährlich eine Unterstützung
von 40 fl. erhalten; nachdem aber diese Arbeiten sich
ihrem Ende nähern, habe das Land im Jahre 1891
und 1892 ihm diese Unterstützung von 40 fl. entzogen.
Dass er thatsächlich 32 Jahre im Dienste steht, beweist
das Ernennungsdecret; außerdem bestätigt der Referent
der Landes-Commission Herr Regierungsrath Schaschel,
dass er wirklich seit dem Jahre 1859 bei der k. k.
Grundlasten-Ablösungs- und Regulirungs-Landes-Com-
mission als Diurnist verwendet wurde und seit Juli
1883 auch das Einreichungsprotokoll, die Registratur
und das Expediit führt und dieses Geschäft trotz seines
hohen Alters nach Kräften besorgt. Ebenso bestätigt
der k. k. Regierungsrath und Landes-Sanitätsreferent,
Herr Dr. Reesbacher, dass die Frau des Bittstellers
seit 2 Jahren bettlägerig und gelähmt ist, sowie dass
dessen Tochter Paula an einem Herzfehler leidet und
infolge dessen erwerbsunfähig ist. Ich habe selbst über
August Jak Erkundigungen eingelesen und ist mir hiebei
bestätigt worden, dass er ein 75 Jahre alter, pflicht-
eifriger Beamte ist, der nie einen Anstand gehabt hat.
Demnach habe ich im Finanzausschusse beantragt, es
möge ihm für heuer eine Subvention von 30 fl. ge-
währt werden; der Finanzausschuss hat sich diesem
Antrage angeschlossen und beantragt daher:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

„Dem August Jak, Diurnisten bei der Grundlasten-
Ablösungs-Landescommission, wird eine einmalige Un-
terstützung von 30 fl. aus dem Landesfonde gewährt.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Nie-
mand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki sprejmó ta predlog,
naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k daljni točki, to je:

**22. Ustno poročilo finančnega odseka
o prošnji društva „Pravnik“ v Lju-
bljani za takojšnjo izplačilo do-
voljene podpore 500 gld.**

**22. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses
über die Petition des Vereines „Prav-
nik“ um sogleiche Auszahlung des be-
willigten Betrages per 500 fl.**

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Društvo „Pravnik“ prosi, da se
mu takoj izplača 500 gld. dovoljene podpore za iz-
dajo pravne terminologije, katero mu je dovolil vi-
soki deželni zbor v svoji X. seji dne 14. novembra
l. 1890. toda z dostavkom, da je izplačati to pod-
pore šele po izdaji terminologije.

Društvo se je obrnilo do mnogih slovenskih
pravnikov, da nabirajo jurističnih terminov. Do konca
lanskega leta došlo je že nad 30.000 listkov. Dru-
štvo je imelo mnogo troškov z dopisovanjem, ima
od 1. maja lanskega leta svojo posebno sobo, potem
posebnega delavca, kateri se dan za dan trudi z
odbiranjem in uravnavanjem izpiskov in služi redno
mesečno plačo. Od mesca maja lanskega leta naprej
ima torej društvo redne izdatke, kateri pa se bodo
v kratkem zvišali, ker za kritično pregledovanje,
popolnjevanje, pripravljanje gradiva, potem za sestavo
poročila dobode sposobnega moža, ki bode moral
vsaj pol leta izključljivo baviti se s temi deli in za-
tegadelj tudi po pravici zahteval rednega plačila.

Finančni odsek se je prepričal, da društvena
sredstva ne zadostujejo, da samo pokrije vse troške,
kajti koncem lanskega leta znašala je njegova čista
imovina le 316 gld. Mislím, da moramo gledati na
to, da se pravna terminologija razvije in tako utr-
juje slovensko uradovanje.

Gledé na korist pravne terminologije in na to,
da je društvo delo že pričelo ter da je naša dolž-
nost, da pospešujemo izdajo kolikor mogoče, čast
mi je predlagati v imenu finančnega odseka:

Visoki zbornica naj sklene:

„Deželnemu odboru se nalaga, da v X. seji
dné 14. novembra 1890 za izdajo nemško-slovenske
pravne terminologije dovoljeno podporo v znesku
500 gld. društvu „Pravnik“ takoj izplača.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Nie-
mand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde temu pred-
logu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

S tem je končan dnevni red današnje seje.

Prihodnja seja bode v torek 5. aprila in sicer
s sledečim dnevnim redom.

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Ta-
geordnung der nächsten Sitzung.)

Finančni odsek zboruje v ponedeljek popoldne
ob 3. uri.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 1. uri 45 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 1 Uhr 45 Minuten
Nachmittag.

